

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 17 (704)

PASAULIO AKTUALIJOS

POPIEŽIUS: „SUSTABDYKITE KARĄ“

Spalio 2 d. vidudienio maldos susitikimo mąstymą popiežius Pranciškus paskyrė karo Ukrainoje eigai, kuri tapo ypač grėsminga: ši baisi ir sunkiai išsivaizduojama žaizda žmonijos kūne vis labiau kraujuoja ir rizikuoja išplisti. Popiežius tiesiogiai kreipėsi į Rusijos Federacijos prezidentą, prašydamas sustabdyti karą ir branduolinio eskalavimo grėsmę. „Mane labai liūdina pastaraisiais mėnesiais pralietos kraujo ir ašarų upės. Man skaudu dėl tūkstančių aukų, taip pat vaikų, ir daugybės sugriovimų, dėl kurių daugybė žmonių ir šeimų liko be pastogės, o didžiulėms teritorijoms gresia šaltis ir badas. Tokie veiksmai niekada negali būti pateisinami! Baisu, kad pasaulis Ukrainos geografiją mokosi girdėdamas apie Bučą, Irpinę, Mariupolį, Iziumą, Zaporiziją ir kitas vietas, kurios tapo neapsakomų kančių ir baimių vietomis. Ir ką pasakyti apie tai, kad žmonija vėl atsidūrė prieš branduolinę grėsmę? Tai absurdiška“, – kalbėjo popiežius.

„Kas dar turi įvykti? Kiek kraujo dar turi nutekėti, kad suprastume, jog karas niekada nėra sprendimas, o tik griovimas? Dievo vardu ir dėl kiekvienoje širdyje glūdinčio žmogiškumo jausmo dar kartą raginu nedelsiant nutraukti ugnį“, – tęsė Pranciškus, ragindamas sukurti sąlygas deryboms, kuriose būtų ieškoma ne jėga primestų, bet sutartų, teisingų ir stabilų sprendimų. O jie tokie bus, pridūrė popiežius, jei gerbs neliečiamą žmogaus gyvybės vertę, kiekvienos šalies suverenitetą ir teritorinį vientisumą, mažumų teises ir teisėtus lūkesčius.

„Labai apgailestautina dėl tolimesnių tarptautinės teisės principams prieštaraujančių veiksmų, pastarosiomis dienomis sukūrusių labai sunkią situaciją, – sakė Šventasis Tėvas, galvoje turėdamas Rusijos surengtus referendumus okupuotose Ukrainos teritorijose. – Tai didina branduolinio eskalavimo riziką, nuogąstavimą dėl nekontroliuojamų ir katastrofiškų padarinių pasauliniu lygiu.“

„Pirmiausia kreipiuosi į Rusijos Federacijos prezidentą, prašydamas sustabdyti šią smurto ir mirties spiralę, taip pat ir savo krašto žmonių labui. Taip pat, giliai liūdėdamas dėl didžiulių Ukrainos žmonių kančių, kurias jie patyrė dėl agresijos, kreipiuosi į Ukrainos prezidentą būti atviram rimtiems pasiūlymams dėl taikos. Visus tarptautinio gyvenimo dalyvius ir tautų politinius lyderius raginu daryti viską, kas įmanoma, kad vykstantis karas būtų užbaigtas, nesileidžiant į pavojingus eskalavimus, skatinant bei remiant dialogo iniciatyvas. Prašau, leiskime jaunosioms kartoms kvėpuoti sveiku taikos oru, o ne užterštu karo, kuris yra beprotybė, oru!, – sakė popiežius, dar kartą ragindamas, po septynių mėnesių karo, naudoti visas diplomatinės priemonės, taip pat ir dar nepanaudotas, kad ši baisi tragedija baigtųsi. – Karas pats savaime yra klaida ir siaubas!“

Parengta pagal „Vatikano naujienas“

Lietuvos Konstitucijos kūrėja,
Kovo 11-osios Akto signatarė Zita Šličytė

ŠIAME NUMERYJE

Pasaulio aktualijos: svarbiausia – sustabdyti žudynes ● 1 p.

Lietuvos aktualijos: širdies ligos pražudė daugiau, nei pandemija ● 2 p.

Piliečių ir valdančiųjų atsakomybė ● 3 p.

Konstitucijos kūrėjai, signatarai byla nebus keliami ● 4 p.

Ar Lietuvos švietimo sistemos kryptis – tik tarptautiškumas? ● 4 p.

Mokslo renginiuose aptariama valstybės strategija ir pasaulio lietuvių dalyvavimas, ją kuriant ● 5–6 p.

Nauji tyrimai – antibakterinės medžiagos: nauda ir pavojai aplinkai ● 7 p.

Iškilių asmenybių sukaktis paminėjo jų kraštiečiai ● 7–8 p.

Parodos ir kiti kultūros renginiai ● 9–10 p.

Naujų knygų lentynoje ● 10 p.

Netektys ● 11–12 p.

Politinė kova vis dar vyksta tarp religinių ir etninių grupių

Seimo delegacijos Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje pirmininko pavaduotojas Arminas Lydeka Sarajeve stebėjo Bosnijos ir Hercegovinos visuotinius rinkimus, vykusius spalio 2 d. Šios šalies rinkėjai rinko atstovus į parlamentą valstybės, autonominio vieneto ir regiono lygmeniu, tris bendros Bosnijos ir Hercegovinos prezidentūros narius ir serbų valdomos šalies dalies prezidentą. „Labai apmaudu matyti, kad šiandien politinė kova vis dar vyksta ne tarp ideologijų, o tarp religinių ir etninių grupių. Rinkėjai balsuoja ne įsigilindami į

LR Seimo narys Arminas Lydeka. LRS nuotr.

politines programas, ieškodami, kaip galėtų palaikyti jiems priimtinas idėjas, bet, pavyzdžiui, katalikai atiduoda balsą katalikams, serbai – serbams ir pan. Situaciją apsunkina ir rinkimų įvairovė: rinkėjai balsavo net šešiuose rinkimuose. Galima numanyti, kaip sunku tos šalies piliečiams nepasiklysti, renkant tikrai labai įvairaus lygio politikus“, – pabrėžia Seimo narys A. Lydeka. Bosnija ir Hercegovina yra pateikusi paraišką dėl narystės Europos Sąjungoje. Parengta pagal Lietuvos Respublikos Seimo pranešimą

Planetos ateitis – jaunimo rankose. Kaip juos sudominti tvaria gyvensena?

Vis didesnė jaunimo dalis puoselėja gamtai draugišką gyvenimo būdą, perka ekologiškesnį maistą, rengeiasi drabužiais, išsilyti iš „antrų rankų“, ir nevengia išreikšti nuomonę, kad būtina

saugoti mus supančią aplinką. „Aktyvaus jaunimo“ (angl. *Active Youth*) ir Klimato muziejaus vadovas bei „Samsung“ organizuojamo konkurso „Išgelbėti rytojui“ (angl. *Solve for Tomorrow*) mentorius Gedimi-

nas Kondrackis, užsibrėžęs tikslą šiemet klimato kaitos temomis pasikalbėti su 30 tūkst. moksleivių ir mokytojų, teigia, kad,

■ Nukelta | 2 p.

Planetos ateitis – jaunimo rankose. Kaip juos sudominti tvaria gyvensena?

■ Atkelta iš 1 p.

norėdami gyventi švaresnėje planetoje, tvarius gyvenimo būdus turime formuoti jau nuo mažumės.

Šių laikų jaunimas tvarumui skiria vis daugiau dėmesio

Gediminas pastebi, kad didžiausias pokytis, kuris leidžia šių laikų jaunimą vadinti „žaliąja karta“, yra pakitęs komforto suvokimas: „Savo aplinkoje pastebiu, kad jaunajai kartai nebereikia nuosavo automobilio. Vis dažniau jaunimas naudoja automobilių dalijimosi paslaugomis, mieste pilna dviračių, o, pavyzdžiui, traukinyje „Vilnius–Kaunas“ didžioji keleivių dalis yra būtent jaunimas, kuris kelionės laiką išnaudoja darbui prie kompiuterio.“

Pašnekovo teigimu, džiugina ir tarp jaunimo vyraujantis suvokimas, kad, norint jaustis patogiai, nereikia turėti daug daiktų – užtenka pačių būtinausių. „Kuo mažiau nereikalingų daiktų įsigyjame, tuo mūsų gyvenimas yra tvaresnis“, – įsitikinęs G. Kondrackis.

Gyventi tvariau reikia mokytis nuo mažumės

Gediminas Kondrackis

Šią vasarą su Klimato muziejumi šešiolika Lietuvos miestų apvažiavęs ir moksleivius bei mokytojus klimato kaitos tema švietęs G. Kondrackis džiaugiasi, kad apie draugiškesnį aplinkai gyvenimo būdą moksleiviai sužino jau pradinėse klasėse. „Šių dienų jaunimas apie klimato problemas ir žmogaus įtaką mus supančiai aplinkai sužino, vos pradėjęs lankyti mokyklą. O kur dar kas dieną matomi filmai ar reklamos, kuriose atsispindi tvarumo tematika. Bendraudamas su moksleiviais, pastebiu, kad jie aplinkos būkle domisi sąmoningai, nes apie tai pradeda girdėti labai anksti. Todėl natūralu, kad ši tema jiems yra labai svarbi“, – teigia G. Kondrackis.

Visgi vieno patarimo, kuris dar didesnę

jaunimo dalį padėtų sudominti tvaresniu gyvenimo būdu, pašnekovas išskirti negali: „Matyt, kaip ir yra sakoma, neįmanoma žmogaus priversti pamėgti konkretų dalyką. Manau, kad jauniems žmonėms apie aplinkai draugiškesnį gyvenimo būdą kalbėti reikia sistemaiškai ir nuolat.“

G. Kondrackis pastebi, kad jauni žmonės geriausius sprendimus priima tuomet, kai jiems yra leidžiama patiems savarankiškai įvertinti savo įpročius ir apmąstyti, kaip vienoje ar kitoje situacijoje jie galėtų elgtis tvariau.

Svarbiausia – suprasti jaunimo pomėgius ir pasiūlyti ekologiškesnį sprendimą

G. Kondrackis moksleiviams ir jaunimui apie tvarumą nusprendė kalbėti per kelionių prizmę: „Įdomu tai, kad keliaujame itin dažnai, tačiau ar dažnai susivokiame, kad lėktuvai yra vieni iš taršiausių transporto priemonių? Paskaitų metu moksleiviams pabrėžiu, kad kelionės yra puiku, jos praplečia akiratį, tačiau, jei norime prisidėti prie aplinkos išsaugojimo, turime keliauti tvariau.“

Jaunimas vis geriau suvokia aplinkosaugos svarbą. *Asoc. nuotr.*

Anot pašnekovo, nebūtina visiškai atsisakyti kelionių. Reikia tik keliauti sąmoningiau ir paliekant kuo mažesnį pėdsaką po savęs. Pavyzdžiui, nuskrudus į egzotiškas salas vandenyne, po jas keliauti, ne skrendant vietiniu lėktuvu, o kitą salą pasiekiant laivu. Kaip pavyzdį G. Kondrackis pateikia ir bet kokias kitas keliones – svečioje šalyje reikėtų pabūti kuo ilgiau, daugiau vaikščioti pėsčiomis ar apylinkes apžiūrėti, važiuojant dviračiu. *Parengė Rina Radžiūnė, „Publicum.lt“ jaunesnioji projektų vadovė*

Apie širdies ligų gydymą Lietuvoje

Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ frakcijos Seime atstovai rugsėjo 29 d. susitiko su sveikatos apsaugos ministru Arūnu Dulkiu ir aptarė širdies ir kraujagyslių ligų gydymo problemas. Pasak parlamentarų, žmonės skundžiasi dėl laiku nesuteikiamos pagalbos, o mirčių skaičius – sukrečia. „Minėdami Pasaulinę širdies dieną, neturime, kuo džiaugtis. Higienos instituto duomenimis, pernai Lietuvoje iš viso mirė daugiau kaip 43 500 žmonių, t. y. 5 tūkst. daugiau nei prieš tai buvusiais metais. Daugiausia žmonių netekome dėl širdies ir kraujagyslių ligų – beveik 53 proc. visų mirties atvejų“, – teigė Seimo narys Algirdas Stončaitis. Pasak jo, Lietuvos sveikatos sistemoje yra didžiulė prieinamumo problema, kalbant apie savalaikę diagnostiką, reagavimo ir gydymo sritis: „Prisiminkime visai neseniai įvykusį nelaimingą atvejį, kai Varėnos rajone netekome jauno žmogaus dėl jam nediagnostuotos ligos ir laiku nenukreipus jo, kad būtų suteikta pagalba. **Mirštamumas nuo širdies ligų Lietuvoje yra didžiausias Europos Sąjungoje. Jis keturis kartus viršija Europos**

Demokratų frakcijos susitikimas su ministru Arūnu Dulkiu

Sąjungos vidurkį.“

Seimo nario Algirdo Butkevičiaus teigimu, šiandien Lietuvos gyventojai kelia dvi didžiausias problemas – augančias energetikos kainas ir širdies bei kraujagyslių ligų gydymą: „Sveikatos apsaugos ministerija akcentuoja sveikatos paslaugų prieinamumą, tačiau žmonėms tenka laukti ilgose eilėse, norint patekti pas gydytojus. Senyvo amžiaus žmonėms, ypač gyvenantiems regionuose, sunku atvykti į sveikatos įstaigas, jie turi registruotis elektroninėse sistemose, o jomis

sunkiai geba naudotis, jie namuose neturi interneto. Gyventojai priversti laukti net 12–14 mėnesių, kad jiems būtų įdėtas širdies stimulatorius.“

Sveikatos apsaugos ministras Arūnas Dulkytis pripažino, kad šiame sektoriuje yra ne viena problema: „Tai ir paslaugų įkainiai, informacinių technologijų sistemos, vadyba. Norime nuo kitų metų turėti reglamentuotą aiškų algoritmą: kas, kada ir kam siunčia gydymui pacientus.“

Susitikime dalyvavusi Lietuvos kardiologų draugijos prezidentė, Santaros klinikų gydytoja kardiologė **prof. Jelena Čelutkienė** kalbėjo, kad tikėtis pažangos galima, tik turint atskirą investicinę programą, kuri sujungtų gydymo paslaugas nuo prevencijos iki intervencijos: „Žmonės miršta, nesulaukę pensinio amžiaus. Lietuvoje prarandame žmonių gyvybes kaip kare. **Praėjusiais metais nuo COVID-19 pandemijos mirė 7 tūkst. asmenų, o nuo širdies ir kraujagyslių ligų – 24 tūkst.** Vis dar pasigendame numatyto finansavimo kraujotakos sistemos ligoms gydyti.“

Prof. Pranas Šerpytis.
LRS nuotr.

Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės Skubios medicinos centro vadovas, Lietuvos intensyviosios kardiologijos ir skubiosios medicinos asociacijos prezidentas **prof. habil. dr. Pranas Šerpytis** pabrėžė, kad kardiologijos paslaugų prieinamumas Lietuvoje nėra pakankamas, be to, jis vis dar – netolygus. Profesorius teigė: „Be investicinės kardiologijos programos nepadarysime pažangos.“ *Parengta pagal Lietuvos Respublikos Seimo pranešimą*

Laisvės premijų komisijos kvietimas

Seimo Laisvės premijų komisija kviečia visuomenines organizacijas ir asociacijas, kūrybines sąjungas, bendruomenes, akademinę bendruomenę, valstybes ir savivaldybių institucijas, visus Lietuvos Respublikos piliečius iki 2022 m. spalio 31 d. teikti prašymus su siūlomais pretendентаis 2022 metų Laisvės premijai gauti.

Pretendentais Laisvės premijai gauti gali

būti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fiziniai, viešieji ir privatus juridiniai asmenys, nusipelnę laisvei, demokratijai ir žmogaus teisėms. Premija siekiama įvertinti asmenų ir organizacijų laimėjimus ir indėlį, ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją, skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą, kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą. Premija bus įteikiama

Laisvės gynėjų dieną – Sausio 13-ąją.

Siūlant pretendentes, būtina pateikti šiuos dokumentus:

- 1) dviejų pretendentų siūlančių pareiškėjų rekomendacijas;
- 2) pretendento veiklos, ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją ar skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą, kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą

apsisprendimą ir suverenitetą, aprašymą;

3) papildomai galima pateikti ir kitą medžiagą, atskleidžiančią pretendento darbų reikšmę ir išskirtinumą.

Dokumentus prašoma siųsti: Laisvės premijų komisijai, Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius, arba el. paštu priim@lrs.lt. Daugiau informacijos: Laisvės premijų komisijos pirmininkė, Seimo narė Paulė Kuzmickienė.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Dabartinės kartos atsakomybė

Mūsų tautai tenkantys išbandymai jau seniai peržengė savos valstybės ribas. Nors ir geriausiai matome, kas yra savame kieme ar šalia jo, bet vis dažniau tenka vertinti, kas vyksta ten – už mūsų akiračio. Nors esame pripratinti prie minties, kad popiežiai neklysta, bet kai kurie dabartinio Popiežiaus pasisakymai parodė, kad provincialusis užsisklendimas neaplenkia net tokio lygio

asmenybių. Akivaizdu, kad Lotynų Amerikoje susiformavusio dvasininko turimas šiandieninės Europos suvokimas nebuvo išsamus, bet jis spėriai keičiasi, žvelgiant iš Romos. O ką jau kalbėti apie atskirų valstybių veikėjų akiratį. Nors pasaulinio karo išvakarių griausmas – vis garsesnis, ne vienas iš jų vis dar tebemano, kad pavojai jo tėvynainius aplenks arba juos galima sumažinti, kai kam... paskambinus telefonu. Kol kažkas vis dar vadovaujasi tokiomis nuotaikomis, kiti – besitikintys visą pasaulį užvaldyti, jau planuoja, kada verta paleisti „paskutinio teismo dienos“ raketas.

Dirbdamas JAV, turėjau daug progų išsiaiškinti, ką įvairaus lygio ar sluoksnio atstovai žino apie Antrąjį pasaulinį karą. Pasibaisėtina, bet dauguma jų žinojo tik... holokaustą. Masiniai šeimų su mažyčiais vaikais ir vos judančiais seneliais trėmimai – deportacijos, mirties stovyklų – gulagų sistema, absurdiškos stovybos amžinojo įšalo žemėje, kurias vykdyti buvo panaudoti suvaryti kaliniai, o tos stovybos nuklotos nukankintųjų kaulais – visa tai buvo jiems negirdėtos sąvokos ir procesai. Išgirdę atsakymą į klausimą „Iš kurios tu valstybės? – „Lithuanian“, sumišę perklausdavo: „Ukrainian?“

Bet nereikia vien pavyzdžių iš užjūrio. Pasidomėkime, ką apie Lietuvą žino norvegai ir švedai, net ir suomi. Įsitinkinsime, kad kolektyvinė tautų sąmonė užpildyta sovietinės propagandos, o dabar jau ir globalizmo parengtais stereotipais. Kodėl taip stengiamasi nutylėti ar bent sumenkinti Baltijos kelio reikšmę, vis kartojant, kad esą tik M. Gorbačiovo reformos leido sugriauti Berlyno sieną? Kodėl apie tokių masinių sovietinės sistemos sienos perėjimą, kaip „Europos kelias“, vis mažiau žinoma net Lietuvoje? Kodėl pirmakursis, žvelgdamas trijų dienų amžiaus veršelio akimis, paprašytas įvertinti nepriklausomybės atkūrimą, klausia: „Dėstytojai, o nuo ko mes buvome priklausomi?“ Paprašius išvardinti Sąjūdžio veiklos organizatorius, tik retas išlemena porą pavardžių, kartais net nesusięsių su Sąjūdžiu.

Ar kada nors galėjote įsivaizduoti, kad švietimo (ir dar visokių kitų sričių) ministerijai vadovaus asmenys, nelabai suprantantys, kas yra edukologija, didaktika, hodegedika ir pan., kad vadinamosios švietimo tarybos nariai apie švietimą žino tik tiek, kad kažkada patys mokėsi bendrojo ugdymo mokykloje? O sveikatos apsaugos sistemai bandys vadovauti žmogelis, kurio patirtis apie mediciną apsiriboja slogos gydymosi patirtimi? Kad teisėtvarkai diriguos bakalaurė, rašanti skundus apie teisės profesorių? Ekonomikos problemas rimtu veidu televizoriaus ekrane aptarinės „lengvųjų narkotikų liberalizavimo“ šalininkė, kurios kolegos vis agresyviau reikalauja panaikinti visus praeitoje kadencijoje priimtus ir visuotinio pritarimo sulaukusius alkoholio vartojimo apribojimus?

Gal šios neva novatoriškos grupuotės atstovai yra įsitinkinę, kad valstybės ūkis suklestės, priėmus „civilinę partnerystę“ įteisinančius teisės aktus? Gal jie mano, kad būtent dabar reikia priimti tokias nuostatas, kurioms nepritaria 80 proc. valstybės piliečių? Jau net kai kuriuose Seimo komiteuose kilo pasibaisėjimas pamačius, kad valstybės pažangos strategijų vizijose nebeliko sąvokų: tauta, valstybė, tautos kultūros paveldas, valstybinės kalbos apsauga ir pan. Kažkur į gilią nebūtį nugrimzdo „keturių milijonų lietuvių“ vizija, puoselėta 1988–1991 metais. Statistikos specialistai primena: „Mūsų jau nebėra nė 2,7 milijono.“

Trečiasis pasaulinis karas jau plečiasi net keliomis kryptimis, tačiau rimtų veiksmų stabdyti jo plitimą vis dar pasigendama. Žlungant vis naujoms Rusijos avantiūroms, Kremliaus chuntos vadeiva darosi vis pavojingesnis. Nors besąlyginės

kapituliacijos ir visuotinio tribunolo kirvis dar nepalietė jo sprando, bet nuojauta, kad kirvio išvengti nebepavyks, vis stiprėja. O tai didina šio išsigimėlio nerimą ir baimę. Nuostata, kad jis nebeturi, ko prarasti, auga sulig kiekviena diena, bet kiekviena jo planuojama niekšybė išryškėja, nespėjus net apmąstyti jos pasekmių. Laukti, kad KGB augintinis – niekšų gaujos atstovas apsigalvos ir nutrauks kitų (ir savosios tautos) žudynes – nerealu. Todėl būtent mūsų kartai teks prisiišti atsakomybę už savo šeimos, savo namų, savo tautos išlikimą. Tik visuotinė gynyba Ukrainai padeda žlugdyti labai pavojingą nusikaltėlio siekius. Kito kelio nėra ir Lietuvai.

Kad ir kokie susipainioję būtų dabartiniai valdantieji, jie turi kuo greičiau atsipeikėti ir pagaliau spręsti tai, kas svarbiausia: suvaldyti kainų kilimo aferą, sustabdyti iki beprotybės išaugusią korupciją valdymo struktūrose ir sumažinti visą biurokratinį aparatą „ne procentais, o kartais“. Atkurti visuotinę švietimo sistemą, nebedelsiant pertvarkant mokymo programas ir vadovėlius, sugrąžinant mokyklas link šeimos (abiejų tėvų pareigos ir atsakomybės) ir vietos bendruomenės. Tenka dar ir dar kartą priminti Pirmosios Respublikos vykdytą švietimo sistemos pažangos programą, kurios žingsnius matome išlikusius iki šiandien: kai valstybė neturėjo jokių „ES paramos fondų“, o valstybės skolos niekas neleido didinti, Lietuva kiekvienoje gyvenvietėje statė „pradžios mokyklas“, iš išorės mažai besiskiriančias nuo vidutinio ūkininko trobos: viename jos gale – 1–2 klasės, koridoriuje – rūbinė, už jos – virtuvėlė mokinukams pamaitinti, o kitame – butas mokytojai. Ten dar daug ko trūko, ypač žvelgiant šių dienų akimis, bet sėkmė ateina tik po sunkios pradžios, pasiektos savomis jėgomis. Tik tokia mokykla bus bendruomenės mylima – jos šviesos židiny. Bet ano laiko mokyklėlių pastatuose jau seniai nebevedamos pamokos.

O dabar pasižiūrėkime, kiek Lietuvoje per pastaruosius tris dešimtmečius uždaryta ne tik pradinė, bet ir aštuonmečių, net vidurinių mokyklų. Kiek liko moksleivių ir mokytojų, kada turėjome tokių pedagogų stygių? Visiems, vapaliojantiems apie elitines „tūkstantmečio“ mokyklas, pirmiausia reikia atsakyti sau: kokio rezultato iš mokyklų tikėtis – bedvasio „pasaulio piliečio“ ar kiekvieną gimtinės centimetrą ginti pasirengusio pilietinės tautos nario?

Tos vis liūdniau garsėjančios ministerijos klerkai nuolat kartoja: „tarptautiškumas“, „tarptautiškumas“... O kur tautiškumas ir valstybiškumas? Kiekvienos valstybės mokyklos modelis yra ne bedvasė kažkieno (suomių, estų, vokiečių ir pan.) kopija, o jos interesus atspindinti tvirtovė. Todėl nebereikia net stebėtis, kad vėl ir vėl ištempiamos seniai nuvalkiotos 1–2 universitetų idėjos, paliekančios regionus be gyvybiškai jiems būtinų specialistų. Optimizatoriai nesuvalkia net „Alma Mater“ sąvokos, vienijančios tūkstančius jos auklėtinių, išugdytų per dešimtmečius. Pasižiūrėkime, kiek lėšų sunaudota optimizacijai, o kiek iššvaistyta, kiek aukštojo mokslo sistemai priklausiusio turto prarasta. Ar buvo siekta, kad tūkstančius ir milijonus kainavęs inventorių būtų „nurašytas“, o memorialinėse auditorijose driektūsi voratinkliai? Kurioje dar kitoje pasaulio valstybėje uždarytas pedagogus valstybei rengęs universitetas, o kitame – optimizuotame – beveik viskas būtų pradėta... nuo nulio?

Tačiau švietimas – tik viena suniokota sritis. Vis labiau „optimizuojame“ ir gamybą. Šitiek prirašyta apie sveiką gyvenimą, trumpąsias maisto tiekimo grandines, „žaliąją“ ekonomiką, o vis atviriau sakoma, kad pieno ūkiai jau priversti bankrutuoti, kad pieną... importuosime iš Latvijos ir Estijos. Jei nepakaks, lenkai atveš. Kodėl jiems apsimoka plėtoti pienininkystę, o mums – nuostolinga? Ar šimtus ir tūkstančius kilometrų kasdien švilpiančios „fūros“, aprūpintos milžiniškais kuro bakais, mažiau teršia aplinką, nei kelios lietuvių ūkininko karvutės? Ar jomis atvežtas maistas tikrai yra šviežias, ekologiškas ir pan.? Pagaliau, ar, sutrikus šiai tiekimo sistemai, dar liktų gyventojų, kurie ne tik žino šviežių salotų, agurkų ir pomidorų skonį, bet ir geba jais apsirūpinti?

Kas dabartinių valdančiųjų komandoje suvokia, kad gerovės valstybės esmė – patenkinti bazinius socialinius visuomenės poreikius, o tokių poreikių tenkinimą geriausiai vykdo patys piliečiai. Reikia tik jiems netrukdyti. (Tęsinys – kitame numeryje)

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Daugiau dėmesio strategijai. Seimo valdybos sprendimu Seimo kanceliarijos struktūroje atkuriamas 2007–2015 metais veikęs už strateginį planavimą atsakingas skyrius. Siekiant kryptingai, į rezultatus orientuoto Seimo kanceliarijos darbo ir atsižvelgiant į laikmečio tendencijas bei gerąsias praktikas, atkuriamam skyriui keliami didesni uždaviniai. Padalinio tikslas – sukurti kuo palankesnes veiklos sąlygas Seimo nariams, padėti Seimo kanceliarijos padaliniais įgyvendinti strateginius tikslus, visose veiklose didinti efektyvumą, taupyti išteklius, siekti inovacijų ir tvaramo. Seimo kanceliarijos Strategijos ir inovacijų skyrius sistemaiškai analizuos, vertins ir taikys kitų šalių parlamentų administracijų gerąją patirtį strateginio planavimo ir kitose srityse.

Atkuriant šį padalinį, bendras pareigybių skaičius Seimo kanceliarijoje nebus padidintas. Planuojama, kad Strategijos ir inovacijų skyriuje dirbs keturi darbuotojai, perkelti iš kitų padalinių.

Lietuvoje biudžetinėms įstaigoms strateginis planavimas yra privalomas, tad strateginio planavimo, organizacijos vystymo ir panašius padalinius turi daugelis svarbiausių šalies biudžetinių įstaigų: Prezidento kanceliarija, Vyriausybės kanceliarija, Finansų ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos bankas ir kitos. Užsienio šalių parlamentų administracijos taip pat turi tokius padalinius, įskaitant ir Europos Parlamento administraciją.

Seime veiklą pradeda Jūrinių reikalų komisija. Jos atkūrimo iniciatorius – Seimo narys prof. Valdas Rakutis. Komisijoje dirbs 12 parlamentarų, kuriuos delegavo įvairios Seimo frakcijos. Pasak V. Rakučio, Jūrinių reikalų komisija bus „vedlys, sujungiantis jūrinės kultūros organizacijas ir bendruomenę, valdantis jūrinės strategijos planavimo ir rengimo eigą“. Komisija siek tiek kitokiu pavadinimu veikė praeitose Seimo kadencijose. Nuolatinė Jūrinių reikalų komisija tęs veikusios Seimo Jūrinių ir žuvininkystės reikalų komisijos darbus, papildomai apimdama šiomis dienomis ypač svarbius gynybos ir saugumo klausimus, ir rengs šios srities teisės aktus.

„Akivaizdu, kad šiomis dienomis centrinėse valdžios institucijose trūksta supratimo ir dėmesio Lietuvos jūrinei kultūrai, jūriniam švietimui, bendrai visam jūriniam sektoriui, manant, kad tai – specifinis klaidėdžių reikalas. Reikia žvelgti plačiau, nes pasaulinis geopolitinis kontekstas mums diktuoja strategiškai svarbius jūrinių reikalų klausimus, kurie apima gynybos ir saugumo, jūrinės energetikos, jūrinių technologijų, krovininių gabenimo vandeniu ir kitas svarbias sritis“, – teigia komisijos sudarymo iniciatorius V. Rakutis.

Atkreiptinas dėmesys ir į šiomis dienomis ypač aktualią gynybos ir saugumo strateginę liniją, kuri privalo atrasti jūrinę Lietuvos gynybos ir saugumo sistemos dedamąją. Pasaulinė ekonomika yra pastatyta ant jūrinio verslo pamato, nes 90 proc. pasaulinių krovininių pervežama jūra. Manoma, kad artimiausioje ateityje pasaulinis pervežamų krovininių mastas patrigubės, taigi jūrinis gynybos ir saugumo faktorius taps strategiškai svarbus, atsižvelgiant į besikeičiantį NATO plėtros žemėlapi ir tiesioginius kontaktus su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Jungtine Karalyste ir kitomis valstybėmis, su Lietuva susietomis tik jūriniais keliais.

Savivaldybių tarybų ir merų rinkimai – 2023 m. kovo 5 d. Vyriausiosios rinkimų komisijos pateiktas duomenimis, anksčiausiai baigsis Trakų rajono savivaldybės tarybos, kurios nariai davė priesaiką 2019 m. balandžio 8 d., įgaliojimai. 2023 m. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai turėtų įvykti laikotarpiu nuo 2023 m. vasario 8 d. iki kovo 8 d.

Su Sakartvelo verslininkais aptarta, kaip ištrūkti iš Rusijos įtakos schemų. Apeidama JAV ir Europos Sąjungos taikomas sankcijas, Rusija naudojami ir ryšiais su Sakartvelo verslininkais, todėl šios šalies verslams tenka labai saugotis, kaip nepakliūti į sankcijų Rusijai vengimo schemas. Šią sąlygą, kaip principinę, Sakartvelui siekiant kandidatės į Europos Sąjungą statuso, įvardijo Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Sakartvelu grupės pirmininkas, Seimo Ateities komiteto pirmininkas prof. Raimundas Lopata, susitikęs su Sakartvelo verslininkų grupe.

„Sakartvelui, kitaip nei Moldovai ir Ukrainai, nėra suteiktas kandidatės į Europos Sąjungą statusas. Dėl to ypač didelė atsakomybė tenka šios valstybės verslininkams“, – atkreipė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

dėmesį R. Lopata. Jis priminė Sakartvelo delegacijai, kad Lietuva ir kai kurios kitos valstybės yra paskelbusios Rusiją teroristine valstybe. „Linkime, kad kuo daugiau pasaulio valstybių prisijungtų, paskelbdamos Rusiją teroristine valstybe. Tokiame principiniame šalių tinkle nebus jokių išimčių ir verslui“, – teigė R. Lopata.

Su Seimo nariu Vilniuje bendravę „Tvarios Gruzijos kaimo plėtros asociacijos“ nariai taip pat pabrėžė dėl Rusijos karo Ukrainoje sutrūkusio prekių į Europą eksporto rūpesčius: prekių neįmanoma pristatyti per Odesos uostą, o produkcijos gabenimas per Turkiją itin išaugina logistikos sąnaudas.

Privalome skubiai peržiūrėti dvišalę sutartį su Rusija. „Pripažinus Rusiją teroristine valstybe, Lietuvoje būtina skubiai apsvarstyti, kurias tarptautines sutartis ir dvišalius tarpžinybinius susitarimus su Rusija reikia peržiūrėti arba nutraukti“, – siūlo Seimo narys prof. Raimundas Lopata. Jo teigimu, revizuoti reikia ir tas sutartis, kurios su teroristine valstybe nustato teisinę pagalbą ir

LR Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija. Olgos Posaskovos nuotr.

teisinius santykius. „Teisinio bendradarbiavimo baudžiamosiose ir kitose bylose mechanizmas turi būti apibrėžtas labai griežtai, kad, denonsavus kurią nors dvišalę sutartį su teroristine Rusija, nebūtų sudarytos sąlygos teisiškai bendradarbiauti baudžiamosiose bylose kai kurių konvencijų pagrindu, pavyzdžiui, Europos Tarybos konvencija dėl ekstradicijos“, – pabrėžia R. Lopata.

Seimas rezoliuciją „Dėl Rusijos Federacijos veiksmų Ukrainoje pripažinimo geno-

cidu ir specialiojo tarptautinio baudžiamojai tribunolo įsteigimo Rusijos agresijos nusi-kaltimui iširti“ priėmė vienbalsiai 2022 m. gegužės 10-ąją. Rezoliucijoje konstatuota, kad „Rusijos Federacija, kurios karinės pajėgos bombardavimo taikiniai sąmoningai ir sistemingai renkasi civilinius objektus, yra terorizmą remianti ir vykdanči valstybė“.

Laiku nepasitikrinusių sveikatos vairotojų pažymėjimai bus pripažinti negaliojančiais. Seimas po svarstymo pritarė

Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pataisų projektui Nr. XIVP-1445(3). Siū-loma nepasitikrinusių sveikatos nustatytu periodiškumu vairuotojų turimus vairuo-tojo pažymėjimus skelbti negaliojančiais. Pašalinus priežastis, lėmusias vairuotojo pažymėjimo paskelbimą negaliojančiu, vai-ruotojo pažymėjimas būtų vėl skelbiamas galiojančiu, automatinėmis priemonėmis tai pažymint Kelių transporto priemonių vairuotojų registre.

Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruome-nės komisija priėmė penkias rezolucijas. Rugsėjo 27–29 d. po ilgų pandeminių metų į Seimą susirinkusi posėdžiauti Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija baigiamojoje spaudos konferencijoje pri-statė 5 priimtas rezolucijas: „Dėl tautinės tapatybės ugdymo“, „Dėl grįžusių gyventi į Lietuvą vaikų ugdymo“, „Dėl numatomo referendumo dėl gimimu įgytos Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo“, „Dėl patriotiškumo ugdymo ir pasirengimo pilie-tiniam pasipriešinimui“ ir „Dėl grįžtamosios migracijos ir priemonių grįžimui skatinti“.

Jurgita Šiugždinienė:

„Sėkmė ateis, jei vieningai priimsime lemiamus sprendimus“

Neda Černiauskaitė

Rugsėjo 19 d. Vilniaus Gedimino techni-kos universitete (VILNIUS TECH) vie-šėjo švietimo, mokslo ir sporto minist-rė dr. Jurgita Šiugždinienė, atvykusi susitikti su universiteto bendruomene, aptarti aktualius klausimus, pristatyti planuojamus pokyčius ir nuveiktus darbus švietimo sistemoje.

Pokyčiai švietimo sistemoje – itin reikalingi

Ministrė priminė, kad visos švietimo grandys yra labai susijusios. Pokyčiai yra ypač svarbūs bendrajame ugdyme. Jau pri-imta daug sprendimų, kurie turėtų susti-printi ugdymo kokybę, tačiau šie sprendimai nėra įgyvendinami taip greitai, kaip norėtųsi. „Itin svarbu, kad keistųsi visuomenės požiū-ris į ugdymo kokybę ir pažangos vertinimą. Reikėtų tarpinius patikrinimus mokykloje vertinti ne kaip priemonę pasilyginti ir kon-kuruoti, bet kaip galimybę suteikti mokiniui

Švietimo, mokslo ir sporto ministrė dr. Jurgita Šiugždinienė Vilniaus Gedimino technikos universitete

grįžtamąjį ryšį ir suteikti individualią para-mą“, – pabrėžė ministrė.

J. Šiugždinienė teigė, kad gimnazijose turi mokytis mokiniai, kurie yra tam pasiruošę, todėl daug rimčiau reikėtų vertinti mokinių pasirengimą pereiti į aukštesnę klasę. „Taip pat, kaip ir į aukštąsias mokyklas. Jeigu ne-turėsime vaikų, laikančių ir išlaikančių mate-matikos egzaminą, kuris yra itin reikalingas, stojant į gamtos ir inžinerinių mokslų kryptių studijų programas, negalėsime kalbėti apie

stiprų aukštąjį mokslą Lietuvoje.“

Užsienio ekspertų vertinimas

Susitikimo metu buvo keliamas klausi-mas dėl studijų programų vertinimo. Kai ku-rių profesorių nuomone, vertinimo procesas yra neefektyvus ir biurokratiškas. Ministrė išsakė ir vieną iš savo svajonių, kad būtų atliekamas tarptautinis aukštųjų mokyklų veiklos vertinimas, o studijų programų verti-nimą inicijuotų pačios aukštosios mokyklos.

Kita svarbi veiklos sritis – Lietuvos mokslo tarybos (LMT) stiprinimas. Minis-trė sakė: „Šiuo metu vyksta Lietuvos mokslo tarybos pertvarka, netrukus pradės veikti naujoji valdyba. LMT turi būti šiuolaikiška, vieno langelio principu veikianti institucija. Jai keliami labai svarbius tikslus – pirmiau-sia – tarptautiškumas. Labai svarbu, kad mokslo tyrimai būtų vertinami tarptautinių ekspertų. Kitas svarbus prioritetas – jaunimo dalyvavimas moksliniuose tyrimuose. Be galo reikalingas ir valstybei kertinių mokslo

programų sukūrimas, pavyzdžiui, ugdymo mokslų ar IT srityse.“

Ar universitetai sulauks ministerijos paramos?

Universiteto bendruomenės nariai, da-lyvavę susitikime su ministre, turėjo puikią galimybę sužinoti, kokią pagalbą švietimo, mokslo ir sporto ministerija teiks univer-sitetui šiuo sunkiu metu, artėjant šildymo sezonui, kai itin greitai auga energetikos są-naudos. Susitikimo metu atkreiptas dėmesys ir į tai, kad užsienio studentai, atvykstantys studijuoti į VILNIUS TECH, susiduria su problema – negali užsiregistruoti į Lietu-vos Respublikos diplomatinės atstovybes ir gauti itin reikalingų vizų. Buvo aptarta ir kita problema, itin svarbi VILNIUS TECH studentams, susijusi su bendrabučiais. J. Šiugždinienė pabrėžė, kad šis klausimas išlie-ka itin svarbus, o jį sprendžiant dirba speciali grupė, kuri galimus sprendimus pateiks jau netrukus. *Autorė yra VGTU Komunikacijos projektų vadovė*

Planuojama mokyklų reforma diskriminuoja mokinius

Rugsėjo 29 d. Seimas atmetė soci-aldemokratų teiktą rezoliuciją dėl mokyklų tinklo pertvarkos. Seimo narys socialdemokratas Tomas Bičiūnas įspėja: „Vykdoma reforma sudaro sąlygas vaikų diskriminacijai. Nevalstybinėms mo-kykloms numatomos palankesnės sąlygos nei valstybinėms. Vyriausybė priėmė spren-dimus skubos tvarka, neišklausiusi kritikos, neatlikusi poveikio vertinimo. Vyriausybės vykdoma švietimo paslaugų „optimizacija“ didins regioninę atskirtį, mažins darbo vietų skaičių, skatins gyvenviečių tuštėjimą, toliau ardytų jų socialinį ir kultūrinį audinį.“

Rezoliucijoje buvo pabrėžiama, kad įgy-vendinama pertvarka tiesiogiai prieštarauja

2021 m. rugsėjo 1 d. šalies parlamentinių partijų susitarimui dėl Lietuvos švietimo politikos iki 2030 m. Reforma nesprendžia perpildytų mokyklų ir klasių problemas, ypač didžiuosiuose miestuose, ignoruoja mokytojų ir profesinių sąjungų reikalavi-mus mažinti klases. Pertvarkos vykdytojais nesudaro sąlygų mokyklų ir savivaldos atsto-vams aktyviai dalyvauti mokyklų pertvarkos svarstyme ir įgyvendinime. „Tūkstantmečio mokyklų programa, kuriai skiriamos didžiu-lės lėšos, diskriminuoja mažesnes Lietuvos mokyklas ir taip dar labiau skatina sistemos centralizaciją“, – pabrėžia T. Bičiūnas.

Socialdemokratams ragina Vyriausybę „nedelsiant sustabdyti šią švietimo įstaigų

Nutrauktas ikiteisminis tyrimas dėl signatarės Z. Šličytės pasisakymo Kovo 11-osios minėjime

Generalinės prokuratūros Baudžia-mojo persekiojimo departamento prokuroras priėmė nutarimą nu-traukti ikiteisminį tyrimą dėl Aukščiausios Tarybos deputatės, Kovo 11-osios Akto signatarės Zitos Šličytės pasisakymo šiemet

tinklo pertvarką; atlikti pertvarkos poveikio vertinimą; siekti, kad vaikai liktų mokytis savo savivaldybėse, nenukentėtų jų ugdymo kokybė; o švietimo įstaigų pertvarką vykdyti, tik ją visiškai suderinus su Lietuvos savival-dybėmis ir savivaldybių asociacija; sudaryti

vykusiame iškilmingame minėjime Seime. Toks sprendimas priimtas konstatavus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamąjį nusizengimo požymių (buvo kaltinama pagal Baudžiamąjį kodeksą 169 str. ir 170 str. 2 d.).

galimybės savivaldybėms finansuoti norimas išsaugoti mokyklas ir klases savo biudžeto lė-šomis; prisiimti adekvatus finansinius įsipai-reigojimus dėl mokinių pavėžėjimo“. *Parengta pagal Lietuvos Respublikos Seimo Socialdemokratų frakcijos pranešimą*

Aptarti valstybės strategijos klausimai

Rugsėjo 23–24 d. Vilniaus universiteto Šiaulių akademijoje įvyko 15-oji Jono Prano Aleksos tarptautinė tarpdisciplininė mokslinė konferencija „Valstybės vaidmens raida XXI amžiuje: tautinis ir tarptautinis kontekstas“, kurią organizavo Lietuvos mokslininkų sąjungos institutas, Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Regionų plėtros institutas ir Tyrėjų kompetencijų tinklas RENET. Konferencijoje, vykusiame hibridiniu būdu, dalyvavo pranešėjai iš įvairių Lietuvos universitetų ir institucijų, Latvijos, Ukrainos, Čekijos, Didžiosios Britanijos ir Pietų Afrikos Respublikos.

Plenariniame posėdyje išklausti penki pranešimai. Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas, Vilniaus universiteto profesorius dr. Dalius Serafinas analizavo vietinių gamtos ir infrastruktūros išteklių bei žmonių

J. P. Aleksos konferencijos rengėjai ir dalyviai. Iš kairės: prof. D. Cibulskienė, doc. L. Garšvienė, doc. V. Juknevičienė, doc. Z. Migonienė

atskleidė, kad, kuriant saugią, atvirą organizacijos aplinką, galima tikėtis ir didesnio skaidrumo visose jos veiklose. Pastebėtas viešojo sektoriaus veiklos matavimo problema, remiantis Lietuvos ir Ukrainos didžiųjų miestų atvejais, įvardijo Mykolo Romerio universiteto mokslininkai – Tadas Sudnickas, Vainius Smalskys ir Natalija Gavkalova. Pranešėjų teigimu, savivaldybėse sudaromi strateginio valdymo planai nepasižymi rodiklių suderinamumu, o pasirinkti rodikliai dažnai neatspindi visų savivaldybės veiklos aspektų. Darbo grupės dalyviai tikisi, kad šios diskusijos paskatins giliau tyrinėti skaidrios aplinkos kūrimo temą tarpdisciplininiu požiūriu.

Antroji konferencijos diena – pažintinė išvyka į Kėdainių kraštą, kurią organizavo Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos pirmininkas, Vilniaus universiteto profesorius dr. Dalius Serafinas. Darbas prasidėjo susitikimu su Kėdainių Mikalojaus Daukšos bibliotekos darbuotojomis, sukaupusiomis itin turtingą švietėjiškos veiklos patirtį. Aptartos bendradarbiavimo su Lietuvos mokslininkų sąjunga ir Vilniaus universiteto Šiaulių akademija perspektyvos. Diskutuota apie Lietuvos regionų raidos pasiekimus ir problemas, aptarta regioninių mokslo ir inovacijų centrų tinklo kūrimo iniciatyva, apžvelgtos vietinių žmoniškųjų išteklių panaudojimo galimybės, mokslo ir savivaldos institucijų ryšiai.

Konferencijos dalyviai susipažino su labai turininga šios bibliotekos veikla, apsilankė jos fonduose, kuriuose sukaupais ir labai kruopščiai klasifikuotais leidiniais gali pasinaudoti mokslininkai tyrėjai, švietimo institucijos, vietos bendruomenės, visuomeninės organizacijos ir kt. Biblioteka yra parengusi leidinių, pavadintų bendru gana simbolišku vardu „Knygiai“, rinkinį, kuriame nušviečiama iš šio krašto kilusių žymių mokslo ir kultūros veikėjų veikla.

Išvykos pabaigoje konferencijos dalyviai susipažino su išties turtingu Kėdainių kultūros paveldu. Išvyka į Kėdainių kraštą suteikė puikią progą pamatyti išsaugotus škotų ir žydų architektūros paveldo objektus, apsilankyti kunigaikščių Radvilų pastatytoje kalvinų bažnyčioje, pamatyti bažnyčios požemyje esančius Radvilų giminės mirusiųjų sarkofagus ir aptarti jų veiklą.

Kėdainiuose ir jų apylinkėse yra daug įvairių kultūros objektų: dailininkės Janinos Monkutės-Marks muziejus-galerija ir už keliolikos kilometrų esanti Nobelio literatūros premijos laureato Česlovo Milošo gimtinė – Šetenų dvaras, kuriame veikia jo kūrybą atspindintis muziejus. Čia organizuojami garsieji „Šetenų skaitymai“ ir kiti renginiai, minėti ir laikraštje „Mokslo Lietuva“.

2022 metų pavasarį Lietuvos mokslininkų sąjungos ir Lietuvos smulkiųjų ir vidutinių verslininkų asociacijos iniciatyva surengti trumpųjų maisto tiekimo grandinių plėtros aptarimai. Šių renginių metu Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininko, Vilniaus universiteto prof. dr. Daliaus Serafino ir vietos bendruomenių iniciatyva buvo aplankyti ekologinės gyvulininkystės ūkiai. Vykto tiek vietinei rinkai, tiek eksportui skirtų patiekalų degustacijos. Kai kuriais šių renginių išpūdziais buvo pasidalinta ir išvykos metu. Informaciją parengė konferencijos organizatoriai: prof. dr. Teodoras Tamošiūnas, doc. dr. Vita Juknevičienė, dr. Jonas Jasaitis, doc. dr. Rita Toleikienė, socialinė partnerė Rita Šikšnienė.

Konferencijos dalyviai. Antras iš kairės – Lietuvos mokslininkų sąjungos instituto direktorius, habil. dr. Vygintas Gontis, šalia – VU Šiaulių akademijos prof. (HP) Teodoras Tamošiūnas

Konferencijos dalyviai. Viduryje – Latvijos MA akademikė Baiba Rivža

talentų ir gebėjimų vadybos galimybes Lietuvos regionuose, pabrėždamas socialinio aspekto svarbą tvarios regionų raidos kontekste.

Latvijos gyvybės mokslų ir technologijų universiteto profesoriai – akademikė Baiba Rivža ir Peteris Rivža apžvelgė naujausio Latvijos regionų raidos tyrimo rezultatus. Pristatyta šio tyrimo metu parengta mokslo monografija anglų kalba „The Strength of Latvia for the Long-term Development“.

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ redaktorius Jonas Jasaitis apžvelgė prof. Jono Prano Aleksos (1879–1955) – Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjo, agrarinės ekonomikos pradininko, žemės ūkio ir valstybės turtų ministro – mokslo darbų idėjas, susiedamas jas su kuriama nauja – antropologine strateginio valdymo metodologija, leidžiančia kompleksiskai tenkinti bazinius piliečių poreikius tvarios regionų raidos kontekste.

Šiaulių miesto mero patarėjas Justinas Švėgžda savo pranešime akcentavo pilietinės visuomenės ir valdžios institucijų bendradarbiavimo svarbą krizių kontekste ir pateikė daug gerosios Šiaulių miesto praktikos pavyzdžių, išryškėjusių valdant pandeminę situaciją. Šiaulių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos bibliotekininkė, kraštotyriminkė Audronė Kiršinaitė ir šios bibliotekos direktoriaus pavaduotojas Almantas Šlivinskas pristatė ką tik parengtą studiją „Šiaulių rajono bibliotekų istorija – ištakos ir dabartis“ ir apžvelgė bibliotekos vaidmenį labai sudėtingame valstybės istorijos šimtmetyje.

Po plenarinės sesijos mokslinės diskusijos vyko trijose darbo grupėse. Pirmojoje

grupėje „Regionų socioekonominės raidos perspektyvos. Optimalus žmonių, gamtos ir infrastruktūros išteklių panaudojimas“ (moderatorius – Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Regionų plėtros instituto profesorius dr. Teodoras Tamošiūnas) perskaityta ir aptarta dešimt pranešimų. Didelį įspūdį paliko Ukrainos mokslininkų, dabar dirbančių Vilniaus universitete, tyrimų rezultatai. Doc. Zoryna Boiarska apibūdino Žmogaus sveikatos pasą – kiekybinį žmogaus sveikatos ir darbingumo skaitmeninį įvertinimą, sukurtą Ukrainoje, o dabar jau pritaikytą ir Lietuvoje. Doktorantė Anastasia Shelest apžvelgė savo vykdomą žmogaus kamieninių ląstelių funkcinio aktyvumo tyrimą. Trys Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos doktorantės nagrinėjo viešosios politikos formavimo, valstybės tarnautojų veiklos vertinimo ir bibliotekų specialistų profesinių kompetencijų tobulinimo temas. Buvo aptarti sumanaus kultūros valdymo ir kokybės vertinimo modelių taikymo klausimai. Įdomias diskusijas sukėlė pranešimai apie sveikatos turizmą ir dalykinio turizmo ekonominių rodiklių matavimą.

Antrąją darbo grupę „Regionų atsparumo krizėms didinimas ir institucinio potencialo stiprinimas“ organizavo Tyrėjų kompetencijų tinklas RENET. Darbas joje vyko anglų kalba. Moderavo Notingemo universiteto (Jungtinė Karalystė) doktorantė Nora Leach, kurios tyrimus finansuoja Jungtinės Karalystės Ekonomikos ir socialinių tyrimų taryba, Akmenės rajono mero pavaduotojas, Vytauto Didžiojo universiteto politikos mokslų doktorantas, Vilniaus universiteto Šiaulių

akademijos lektorius Tomas Martinaitis ir RENET Koordinacinio komiteto pirmininkė doc. Vita Juknevičienė. Sekcijoje aptarti šeši pranešimai, kurių autoriai – Lietuvos, Pietų Afrikos Respublikos, Jungtinės Karalystės, Čekijos ir Latvijos mokslininkai. Didelio dėmesio sulaukė alternatyvūs regionų plėtros matavimo indeksai ir sumanaus vietos savivaldos valdymo klausimai. Nagrinėti klausimai, susiję su aukšto lygio pareigūnų – ambasadorių karjeros valdymu, elektroninio vadovavimo savivaldybėse iššūkiais, viešųjų finansų stabilumu bei sveikatos apsaugos sistemos finansavimo problemomis. Dalyviai diskutavo ir dėl šių tyrimų metodologinių priegijų bei ateities tyrimų perspektyvų.

Trečioji darbo grupė „Skaidrumo vizija viešajame sektoriuje: teorinės ir praktinės perspektyvos“ sulaukė ne tik akademinės bendruomenės, bet ir valstybinių bei vietos institucijų atstovų dėmesio. Diskusijoje, kurią moderavo „Skaidrumo akademijos“ ekspertė, Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Regionų plėtros instituto docentė dr. Rita Toleikienė ir Specialiųjų tyrimų tarnybos Antikorupcinio švietimo skyriaus vyriausioji specialistė Rita Šikšnienė, dalyvavo tiek korupcijos prevencijos, organizacijos kultūros ir darbuotojų sveikatos klausimus nagrinėjantys tyrėjai, besidomintys studentai, tiek ir už antikorupcinės aplinkos kūrimą įvairiose organizacijose atsakingi asmenys – savivaldybių pareigūnai ir kt.

Į skaidrumo viešajame sektoriuje temą buvo pažvelgta ir iš organizacijos klimato kūrimo, psichologinio atsparumo ir psichosocialinės savijautos organizacijoje perspektyvos. Mokslininkų atlikti tyrimai

Pasaulio lietuvių universiteto simpoziumas

Vytauto Didžiojo universitetas (VDU), jau keletą dešimtmečių palaikantis glaudžius ryšius su pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos bendruomene, kviečia į VDU Pasaulio lietuvių universiteto simpoziumą. Renginys vyks 2022 m. spalio 27–29 d. Kaune gyvai universitete ir nuotoliniu būdu. Minint Lietuvos universiteto šimtmetį ir atsižvelgiant į pastarųjų metų aktualijas, Lietuvos ir pasaulio lietuvių mokslo, meno ir kūrybos bendruomenė yra kviečiama diskutuoti apie laisvę ir jos formas įprasminančiomis temomis.

Pasak VDU istorijos profesoriaus Egidijaus Aleksandravičiaus, VDU Pasaulio lietuvių universiteto simpoziumas turi būti ta vieta, kurioje negali būti užmirštama, kas vyksta su minties ir viešos raiškos laisve, kuri bent kelis šimtmečius buvo apsaugota akademinės autonomijos ir nepriklausomo mokslinio tyrimo teise. „Tad gal Pasaulio lietuvių universiteto bendruomenė dar gali būti paskutiniai apkasai, kuriuose renkasi tie, kuriems visa tai rūpi“, – teigia VDU profesorius.

Simpoziumo metu pranešimus skaitys ir diskusijose dalyvaus Lietuvoje ir užsienyje gyvenantys lietuviai ar lietuviškų šaknų turintys pranešėjai: filosofas prof. Saulius Geniušas (Kinija), verslo konsultantė Ann Senn (JAV), žurnalistas, vertėjas dr. Mykolas Druga (Lietuva), informatikė Indrė Grigaravičiūtė (Norvegija), istorikė prof. Indrė Čuplinskas (Kanada), edukologė dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Lietuva), sociologė, meno kritikė dr. Judita Sedaitis (JAV), futurologė Kristina Dryža (Lietuva/Australija),

filosofas prof. Gediminas Karoblis Lietuva/Norvegija), filosofas Rimas Čuplinskas (Lietuva), istorikas Domas Boguševičius (Lietuva).

Dalyvauti diskusijose bus kviečiami ir VDU Pasaulio lietuvių universiteto simpoziumo žiūrovai – tiek esantys auditorijoje, tiek stebintys renginį nuotoliu per „Zoom“. Norinčių dalyvauti gyvai registracija vyksta iki spalio 16 d., o besijungiančių nuotoliu – iki spalio 26 d. Renginio transliaciją taip pat bus galima stebėti ir VDU „YouTube“ kanale.

Spalio 27 d. sesija ir specialusis pranešimas

Įvadinėje sesijoje simpoziumo organizacinės grupės nariai (prof. E. Aleksandravičius, D. Boguševičius, prof. G. Karoblis, R. Čuplinskas) ir sociologė dr. Judita Sedaitis (JAV) dalinsis įžvalgomis laisvės ir jos formų tema. Specialų pranešimą apie ukrainiečių diasporų likimus ir galimas ateities perspektyvas skaitys etnografas dr. Andriy Nahachewsky (Kanada).

Spalio 28 d. sesija „Kas neša liepsną, kai aplink tamsu? Lietuvos universiteto tradicija Lietuvoje ir išėjimoje“

Sesijoje, dedikuotoje Lietuvos universiteto 100-mečiui, bus aptariama, kokią reikšmę Lietuvos universiteto tradicijos tūšai turėjo žymūs universitete dirbę ir jo aplinkoje susiformavę mokslininkai, tokie kaip Marija Gimbutienė, Julius Greimas, Alfred Erich Senn, ir kaip Lietuvos universiteto tradicija buvo palaikoma išėjimoje.

Spalio 28 d. sesija „Švietimo tikrovė virtualizacijos akivaizdoje“

Pasaulio lietuvių universiteto simpoziume Vytauto Didžiojo universitete. Jono Petronio nuotr.

Nuotolinis darbas ar studijos tarp dviejų vietų – vienos, kurioje esama fiziškai, ir kitos, kuri šią veiklą palaiko fiziškai, – tapo gerai žinoma tiek įvairių sričių darbuotojų, tiek studentų ir moksleivių, tiek ir pabėgėlių bei pasaulio lietuvių bendruomenių patirtimi. Moksleiviai ir studentai gali studijuoti mokslo įstaigose net ir siautėjančios pandemijos ar karo sąlygomis. Dėl sunkumų palaikyti fizinį artumą kai kurios pasaulio lietuvių bendruomenės buvo priverstos persikelti į virtualias erdves ir kartu atrado akstiną burti naujas grynas virtualias bendruomenes ar net suintensyvinę veiklą, kurią iki tol ribojó fizinis atstumas.

Šioje sesijoje bus taip pat klausama – ar, išsaugodami budrumą, įstengsime nepamiršti, kokie pavojai glūdi nuotolinėse studijose? Ar gebėsime neprarasti ryšio su

fizine tikrove, apsaugoti nuo virtualaus sklandumo genamo smalsumo ar virtualios kontrolės pagundų? Ar, sukūrus virtualius universitetų, mokyklų dvynius, mūsų gyvenimas taps saugesnis, švaresnis, artimesnis? Ar jis taps žmoniškesnis, ar mažiau žmoniškas?

Spalio 29 d. sesija „Klestėjimas nenuspėjamumo sąlygomis“

Paskutinėje simpoziumo dalyje bus svarstoma, ar didėjantis nenuspėjamumas šiandiniame pasaulyje trukdo klestėti? Ar tampame atsparesni, ar trapesni? Kaip visuomeniniai sukrėtimai ir permainos veikia mokslą ir kūrybą? Ar mokslas ir kūryba padeda adaptuotis, klestėti? Kokie nauji įpročiai ir asociacijos formuojasi (po) pandeminiame pasaulyje, gyvenant nuolatinės karo grėsmės sąlygomis? ■

„Ateities inžinerijos“ 6-asis sezonas

Rugsėjo 29 d. Vilniaus Gedimino technikos universitete vyko nuotolinės ugdymo platformos „Ateities inžinerija“ 6-ojo sezono atidarymas – rudens sesija. Jos metu šios platformos komanda – universiteto dėstytojai ir doktorantai, kuruojantys atskiras AI platformas tematikas, pristatė mokytojams savo tematikų naujoves, diskutavo, kaip tobulinti bendrą veiklą.

Kas yra „Ateities inžinerija“?

„Ateities inžinerija“ – nuotolinio ugdymo platforma, kuri supažindina moksleivius su įvairiomis šiuolaikinės inžinerijos sritimis, leidžia jiems išbandyti savo jėgas, atliekant kūrybinį arba tiriamąjį projektinį darbą vienoje iš dvidešimties AI ugdymo tematikų. Per penkerius veiklos metus AI platformoje dalyvaujantys 7–12 klasių moksleiviai iš daugiau kaip 70 mokyklų atliko beveik 500 projektinių darbų.

„Dalyvavimas nuotolinio ugdymo platformoje suteikia neeilinę galimybę moksleiviams dar mokyklos suole ugdyti savo praktinius gebėjimus šiuolaikinių technologijų srityje – sukurti multimedijos filmuką ar originalaus dizaino šviestuvą, iširti savo mokyklos pastato energinį efektyvumą arba jos aplinkos taršą, suprojektuoti ir pastatyti mokyklos kieme tikrą lauko klasę, sukurti saulės elektrinės ar roboto prototipą, pramokti kurti verslo planą ir investuoti. Mes skatiname moksleivius kurti naujoves, naudingas mokyklai, visuomenei, verslui ir, žinoma, patiems kūrėjams“, – teigia AI koordinatorių dr. Henrikas Mykolaitis.

Kuo ši platforma išskirtinė?

Pasak dr. H. Mykolaičio, mokykloje

Ateities inžinerijos nuotolinio ugdymo platformos koordinatorių dr. Henrikas Mykolaitis

moksleiviai išmoksta teorijos pagrindų, pavyzdžiui, fizikos dėsnius ar trigonometrijos teoremas, o tik vėliau galvoja, kaip tai būtų galima pritaikyti. AI platformoje ugdymo procesas vyksta kitaip – moksleiviai stebi aplinką, ją analizuoja ir aiškina, kokios yra aktualios problemos, kaip jas efektyviai išspręsti, o sprendimo metu atranda ir pačius dėsnius. „Stengiamės mokiniam padėti jiems artimoje aplinkoje atrasti aktualias, spręstinas problemas, sugalvoti jų galimą sprendimo būdą, jį įgyvendinti šiuolaikinėmis priemonėmis ir, galbūt, iš to sukurti verslą. Pradedame ne nuo teorijos, o nuo praktikos, nes ji visada yra įdomesnė ir labiau įtraukianti“, – dėmesį atkreipia AI koordinatorių.

Kokią pagalbą suteikia universitetas?

AI platforma siūlo nemokamą nuotolinę prieigą prie metodinės mokomosios medžiagos, šiuolaikinės inžinerijos įrankių, konsultacijų ir technologinių paslaugų, or-

ganizuoja kontaktines kūrybines dirbtuves mokyklose ir universiteto laboratorijose, darbų peržiūras ir konkursus. „Tai leidžia mokiniams ne tik tobulėti šiuolaikinių technologijų, kūrybingumo ar verslumo srityse, bet ir atlikti savarankiškus projektinius ar brandos darbus, o mokytojams – pajavairinti savo dalyko bei integruotus užsiėmimus. Džiaugiamės, kad nė viena savivaldybė neatsisakė mūsų pasiūlytos partnerystės“, – sakė H. Mykolaitis.

Kaip reikia ugdyti naujovių kūrėjus?

Dalyvavimas AI veiklose padeda ugdyti naujovių kūrėjus nuo paauglystės. Norint turėti pažangią Lietuvą, kiekvienoje ekonomikos ir viešojo sektoriaus srityje itin reikia kūrybingų profesionalų, kurie geba, naudodami šiuolaikines technologijas, kurti aukštą pridėtinę vertę. Anot AI koordinatorių,

technikos naujovių kūrėjų ugdymui tokią sistemą dar turime sukurti, o AI platforma yra viena iš jos sudėtinių dalių.

Kaip dalyvauti AI platformos veikloje?

Kadangi jau prasideda 6-asis AI sezonas, tad pats laikas įsitraukti į šią veiklą. Geriausia tai padaryti mokyklos lygmeniu, mokyklai sudarant sutartį su VGTU dėl bendradarbiavimo AI platformoje. Tokios mokyklos mokytojai ir mokiniai, sukūrę savo naudotojo paskyras, tampa visaverčiais platformos dalyviais, turinčiais nemokamą prieigą prie AI platformos išteklių. Jei mokykla dar nėra sudariusi bendradarbiavimo sutarties, o mokiniai arba mokytojai jau dabar nori įsitraukti į AI veiklą, susisiekiel el. paštu ateitin@vilniustech.lt arba (skubiais atvejais) telefonu (8 618) 80 420. Parengė VGTU komunikacijos projektų vadovė Neda Černiauskaitė ■

Ateities inžinerijos komanda. Alekso Jauniaus nuotr.

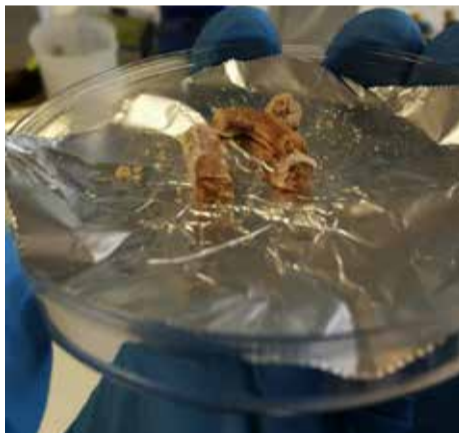
Nematoma antibakterinių medžiagų naudojimo pusė

Dr. Diana Miškelytė

Antimikrobinės medžiagos yra būtinos visuomenės sveikatai ir gyvenimo kokybei palaikyti. Tačiau pasaulyje didėja ir susirūpinimas dėl šių medžiagų poveikio aplinkai, nes jų kiekis aplinkoje nuolat didėja ir dar nėra gerai žinoma apie jų žalą gyviesiems organizmams. Dėl pasaulinės koronaviruso pandemijos antibakterinių medžiagų naudojimas smarkiai išaugo ir tai dar labiau sustiprino aplinkosaugininkų susirūpinimą.

Kosmetika gali kenkti ne tik žmogui

Sliekų pokyčiai liudija apie teršalų kiekį ir jų poveikį aplinkai

Triklozanas yra viena plačiausiai naudojamų antimikrobinė medžiagų. Jis naudojamas daugelyje šiuolaikinių sveikatos priežiūros ir asmeninės higienos priemonių: rankų muile, chirurgijos reikmenyse, prausikliuose, rankų kremuose ir losjonuose, dantų pastose bei burnos skalavimo skysčiuose, dezodorantuose, tekstilėje ir net žaisluose.

Europos Sąjunga nuo 2017 m. uždraudė triklozano naudojimą kai kuriose higienos priemonėse. Tačiau daugelyje šalių jo naudojimas dar nėra reglamentuojamas ir ši antimikrobinė medžiaga tebėra plačiai naudojama minėtų produktų gamyboje. Toks platus šios antibakterinės medžiagos naudojimas lėmė tai, kad triklozanas yra vienas iš dažniausiai aplinkoje aptinkamų naujųjų organinių teršalų. Be to, paaiškėjo, kad triklozano irimo ir skilimo produktai, tokie kaip metiltriklozanas ir dioksinai, yra patvaresni ir linkę dar labiau kauptis organizmuose. Tai kelia susirūpinimą dėl galimo pavojaus žmonių sveikatai ir gyviesiems organizmams.

Užteršia dumblą, kuris yra naudojamas kaip trąšos

Aplinkosauginiu požiūriu blogiausia yra tai, kad triklozanas dėl savo cheminių savybių yra linkęs kauptis aplinkoje ir gyvuosiuose organizmuose. Vien Europoje per metus sunaudojama iki 450 t triklozano, iš kurių maždaug 96 proc. išleidžiama į nuotekų valymo įrenginius. Nors nuotekų valymo metu jo pašalinama apie 80 proc., triklozanas vis tiek yra vienas iš dešimties dažniausiai aptinkamų organinių teršalų paviršiniame vandenyje.

Tyrimais nustatyta, kad nuotekų valymo įrenginiuose esantis triklozanas yra absorbuojamas nuotekų dumble ir su juo patenka į sausumos ekosistemas. Europos Sąjungoje nuotekų dumblo politika ir teisės aktai skatina pakartotinį nuotekų dumblo naudojimą žemės ūkyje, kaip tvarią, gerą ir pigią trąšų naudojimo alternatyvą. Tai gali prisidėti prie

dirvožemio kokybės gerinimo ir sumažinti nuotekų dumblo šalinimą sąvartynuose, kartu ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas iš sąvartynų, taip prisidedant prie klimato kaitos švelninimo. Europos Sąjungos teisės aktai griežtai kontroliuoja maistinių medžiagų ir metalų ribines vertes nuotekų dumblyje, tačiau antibakterinių medžiagų kiekio reguliavimo ir saugos rekomendacijų nėra.

Apie teršalus įspėja ir sliekai

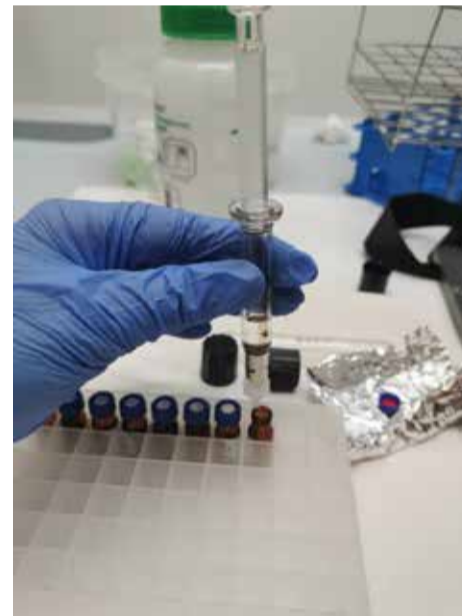
Šiuolaikinis pasaulis neabejotinai susiduria su klimato kaita ir jos padariniais. Didelio mokslininkų dėmesio sulaukia kintančių klimato sąlygų ir klimato kaitos padarinių poveikis gyviesiems organizmams. Daugėja įrodymų, kad kintančios klimato sąlygos gali pakeisti teršalų nuodingumą ir net dirvožemio savybes. Tarp organizmų, kurie gali būti labiau paveikti kintančių aplinkos sąlygų, yra dirvožemyje gyvenantys bestuburiai, pavyzdžiui, sliekai. Dėl plonos odos ir nuolatinio kontakto su dirvožemiu bei jame esančiais

teršalais sliekai yra geri bioindikatoriai, vertinant organinių ir neorganinių teršalų kaupimąsi ir jų nuodingumą.

Vytauto Didžiojo universiteto Aplinkotyros katedroje atliekant podoktorantūros stažuotės tyrimą apie kintančio klimato poveikį, antimikrobinė medžiagų nuodingumą kompostiniam sliekui (lot. *Eisenia fetida*), nustatyta, kad triklozanas yra jam nuodingas. Triklozanas reikšmingai padidino sliekų mirtingumą, sumažino jų biomasės augimą ir labai neigiamai paveikė dauginimąsi. Dėl neigiamo triklozano poveikio sumažėjo sliekų kokonų gamyba ir jų gyvybingumas.

Naujausi tyrimais rodo, kad besikeičiančios klimato sąlygos reikšmingai pakeitė triklozano nuodingumą. Sausa kartu su padidėjusia temperatūra padidino neigiamą triklozano poveikį sliekų išgyvenimui, augimo greičiui ir dauginimuisi. Pavienė padidinta temperatūra šiek tiek sumažino triklozano neigiamą poveikį mirtingumui, dauginimuisi ir biomasės augimui. Dėl tyrimais nustatyto neigiamo triklozano poveikio sliekų biomasės augimui, išgyvenamumui ir dauginimuisi, gali sumažėti sliekų populiacija. Tai ilginau gali turėti neigiamą pasekmę visai sausumos ekosistemai, nes sliekai yra labai svarbi sausumos ekosistemos rūšis, kuri palaiko ir gerina dirvožemio struktūrą, maistinių medžiagų mobilizaciją, organinių medžiagų skaidymą.

Tyrimo rezultatai kelia didžiulį susirūpinimą, nes mūsų gamtinėje aplinkoje, be triklozano, galima aptikti įvairiausių kitų cheminių medžiagų ir teršalų, kurie taip pat gali neigiamai veikti gyvuosius organizmus. Nemaža dalis šių medžiagų patenka į aplinką su žmonių naudojamais asmens higienos produktais. Dėl to aplinkosaugininkai skatina atkreipti dėmesį į asmens higienos produktų sudėtį, naudoti kuo natūralesnes priemones ir taip prisidėti prie gamtinės aplinkos išsaugojimo. *Autorė yra VDU Gamtos mokslų fakulteto, Aplinkotyros katedros docentė ir vyresnioji mokslo darbuotoja*

Teršalų kiekio tyrimai. *Asoc. nuotr.*

IŠKILIŲ ASMENYBIŲ MINĖJIMAI – JŲ GIMTINĖSE

Pranciškaus Baltraus Šivickio 140-osios gimimo metinės

Dr. Laima Petrauskienė

Rugsėjo 25 d. mes, nedidelė grupelė vilniečių: P. B. Šivickio vaikai – Marija Dirvanauskienė, Ramona Simokaitienė, Albertas Šivickis ir akad. prof. Vicas Būda bei dr. Laima Petrauskienė – buvome pakviesti į Žaiginį kartu su P. B. Šivickio žemiečiais švęsti šio gražaus jubiliejaus. Prieš aprašydama kraštiečių suruoštą šventę, paminėsiu bent svarbiausius vieno žymiausių Lietuvos XX a. zoologo, pasaulinio lygio mokslininko, akad. prof. P. B. Šivickio gyvenimo momentus. Būsimasis akademikas gimė 1882 m. rugsėjo 30 d. ūkininkų šeimoje, Žalakiškių kaime, esančiame šalia Žaiginio miestelio, Šiluvos parapijoje, Raseinių apskrityje. 1906 m. jis buvo priverstas išvykti iš Lietuvos ir emigruoti į JAV, nes caro valdžia nuslopino lietuvių tautinį judėjimą, keršydama už tai, kad 1905 m. sukilime šiluviškiai išvaikė rusų valdininkus, įkūrė lietuvišką valsčiaus valdybą, kurios raštinin-

Akademiko P. Šivickio vaikai prie atnaujinto paminklinio akmens Žalakiškiuose. Iš kairės: Marija Dirvanauskienė, Ramona Simokaitienė, Albertas Šivickis.

ku paskyrė jaunąjį Pranciškų, nes jis pagal to laikmečio lygį pranoko žemiečius savo išprusimu. Išvykdamas į JAV, P. B. Šivickis tikėjosi labai nedaug – bent kiek užsidirbti, sugrįžti į tėviškę, nusipirkti daugiau žemės ir ūkininkauti kartu su savo tėvu.

Tačiau didžiulis žinių troškimas pasuko jo gyvenimą kita kryptimi. Amerikoje, sunkiai dirbdamas, titaniškomis pastangomis jis siekė mokslo ir pasiekė labai daug. Studijavo net šešiuose JAV universitetuose (baigė tris iš jų), o filosofijos daktaro laipsnį (zoologijos srityje) 1922 m. įgijo viename žymiausių JAV universitetų – prestižiniame Čikagos universitete, pristatydamas mokslinį darbą iš tuo metu visai naujos zoologijos srities – gyvūnų regeneracijos. Čikagos universiteto steigėjas buvo milijonierius Džonas Rokfeleris (angl. *John D. Rockefeller*), sukvietęs jį žymiausius JAV mokslininkus. Taigi išsilavinimą P. B. Šivickis įgijo labai gerą ir visapusišką, nes visos jo

IŠKILIŲ ASMENYBIŲ MINĖJIMAI – JŲ GIMTINĖSE

Pranciškaus Baltraus Šivickio 140-osios gimimo metinės

■ Atkelta iš 7 p.

studijos buvo susijusios su gamtos mokslais – žemdirbyste, medicina, chemija ir zoologija.

P. B. Šivickis jau 1922 m. planavo sugrįžti į Lietuvą, į ką tik susikūrusį Lietuvos universitetą, tačiau pakvietimas iš Kauno labai pavėlavo ir mokslininkas buvo priverstas ieškotis darbo kitur. Jis išvyko dirbti į Filipinus, į Manilos valstybinį universitetą. Bet kauniečiai „sugebėjo“ ir kitų metų prašymą suvilkinti taip, kad, kai P. B. Šivickis gavo kvietimą iš Lietuvos, mokslo metai Filipinų universitete jau buvo prasidėję. Ir tai nestebina: kam reikalingas stiprus konkurentas, kai Lietuvos universitete tuo metu zoologiją dėstė mokslinio laipsnio neturintys, jokios disertacijos nerašę asmenys, pedagoginius profesorių vardus įgiję dėl to, kad buvo pirmieji, steigę Lietuvos universitetą.

Filipinuose P. B. Šivickis dirbo šešerius metus. Tai buvo jo, kaip mokslininko, aukso amžius. Jis vadovavo Zoologijos katedrai, kur sąlygos dirbti buvo labai geros, o finansavimas – puikus. Vandens gyvūnų, kuriuos tyrinėjo P. B. Šivickis, įvairovė ir gausa Filipinus skalaujančiuose vandenyse buvo fantastiškai didelė. Be to, jį labai gerbė studentai. Filipinuose P. B. Šivickis daug nuveikė, tiek steigdamas Jūrų biologijos stotį, tiek organizuodamas įvairias ekspedicijas, tiek tyrinėdamas Filipinų fauną. Iki šiol jis yra ten nepamirštas ir minimas tarp žymiausių Filipinų mokslininkų.

1928 m. P. B. Šivickis pagaliau grįžo į Lietuvą. Čia jis tapo visai naujo Lietuvoje dalyko – eksperimentinės zoologijos – pradininku ir inicijavo daugelio kitų biologijos šakų (hidrobiologijos, malakologijos, parazitologijos, pedobiologijos) sistemingus tyrimus. Paskelbė mokslinius straipsnius prestižiniuose pasaulio žurnaluose, netgi tokiose, kaip „Nature“ ir „Science“. Tokio lygio straipsnių tarpukariu ir dar gerokai po Antrojo pasaulinio karo neturėjo nė vienas Lietuvos biologas. P. B. Šivickis sukūrė savo mokslinę mokyklą, kuri pripažinta pirmąja Lietuvoje biologų mokslinė mokykla.

Lietuvoje šio mokslininko gyvenimas buvo permainingas: tiek tarpukario Lietuvoje, kur už universiteto kritiką buvo patrauktas Drausmės teisman, tiek sovietmečiu, kai net du kartus (1940 ir 1948 m.) buvo išmestas iš darbo Vilniaus universitete, kaip tikintis ir nepaklūsęs mokslo ideologizavimui. Nuo 1948 m. P. B. Šivickis dirbo Mokslų akademijos institute. Visokių įvykių – įdomių ir neįdomių – jo gyvenime buvo daug: gyvenimas, kaip sakoma, jį „vėtė ir mėtė“, skriaudė ir siuntė įvairiausių išbandymus, bet jis buvo tvirtas, neišduodantis mokslo. O ar galima mokslą išduoti? Galima – tą

Renginio vedėja – mokytoja Rita Šilvienė

Kalba prof. akad. Vincas Būda

P. Šivickio eilėraščių skaitytoja dr. Laima Petrauskienė

Koncertuoja Ariogalos bendruomenės ansamblis „Atgija“

liudija lysenkizmo periodas sovietmečiu, laužęs mokslininkų stuburus, ideologiškai darkęs mokslo sritis, kurios, atrodo, negali būti pavaldžios jokiai ideologijai.

Apie P. B. Šivickį yra parašyta daugybė straipsnių, išleistos ir kelios knygos. Pirmoji – „Akademikas Pranciškus Šivickis“ (1980, sudarytojas – Vytautas Petrauskas), parašyta jo mokinių ir bendradarbių. Antroji – „Pranciškus Baltrus Šivickis. Mokslo ir gyvenimo pėdomis“ (2004), sudaryta dr. Algimanto Jakimavičiaus. Joje – įdomus bandymas aprašyti P. B. Šivickio gyvenimą ir veiklą, pasitelkiant daug nuotraukų. Trečioji – paties P. B. Šivickio atsiminimų knyga „Gyvoji mintis“, sudaryta jo dukros Ramonos Šivickytės-Simokaitienės ir Meilės Vitkauskaitės (2005).

Ketvirtoji knyga „Pranciškus Baltrus Šivickis, 1882–1968“ išleista 2022 m. Jos autorė – dr. Laima Petrauskienė. Ji parašyta populiariai ir turėtų būti įdomi net ir ne biologams. L. Petrauskienė išnagrino labai skaitlingą P. B. Šivickio archyvą, kuris anksčiau buvo nedaug tirtas, atrado daugybę iki tol nežinomų faktų. Ištirinėtas P. B. Šivickio kultūrinis palikimas, pristatomi P. B. Šivickio

dokumentiniai filmai, apie kuriuos anksčiau niekas nežinojo. L. Petrauskienė šiuos filmus iššifravo, nustatė vietas ir juose nufilmuotus žinomus žmones. Dabar šie filmai rodomi tiek Lietuvos TV, tiek ir istorinėse parodose, pavyzdžiui, buvusiam Lukiškių kalėjime eksponuojamoje parodoje „kovotojų XIX–XX“. Svarbiausia – šioje knygoje naujai ir neįprastai permąstyta P. B. Šivickio vieta Lietuvos biologijos istorijoje. Paaikškėjo, kad ji – daug svarbesnė, nei aprašyta ankstesnių autorių. Pasakyta, kad Lietuvos biologijos istorijoje yra nemažai taisytinių akcentų ir faktų. Atkurtos nepriklausomybės metu mes perrašome Lietuvos valstybės istoriją, bet mokslo istorija, kai kurių asmenų nuomone, turi būti neliečiama ir likti tokia, kokia buvo „nupaišyta“ sovietmečiu.

Bet grįžkime į rugsėjo 25 d., į Žaiginį. P. B. Šivickio atminimui skirta šventė prasidėjo šv. Mišiomis Žaiginio šv. Antano Paduviečio bažnyčioje. Po to nuvykome į Žalakiškių kaimą, prie buvusios Šivickių sodybos, kur jo kraštiečiai specialiai šiam jubiliejui atnaujino senąjį paminklinį akmenį su metaline saulute viršuje. Atnaujino todėl, kad senasis užrašas ant akmens jau buvo

išblukęs, išsitrynęs ir vos matomas. Dabar prie akmens pritvirtinta marmuro plokštė su užrašu „Akademiko Pranciškaus Baltraus Šivickio gimtinė“ (marmuro plokštės ir įrašo autorius – Jonas Šilva). Atnaujintą paminklinį akmenį atidengė P. B. Šivickio vaikai.

Senasis akmuo buvo pastatytas dar 1996 m. Tuomet jame raides iškalė meistras Česlovas Snitkus iš Raseinių, o saulutę sumeistravo meistras iš Žaiginio Saulius Mižutavičius. Kodėl 1996-iejį? Juk jie nebuvo jubiliejiniai metai šiam mokslininkui? Tačiau tuomet, vykstant Europos paveldo dienoms, buvo gautas finansavimas kultūros ir istorijos paminklų įprasminimui, tad ir buvo juo pasinaudota. Šio įvykio iniciatorius buvo energingas kraštotyrininkas Kazimieras Griškas, tais pačiais metais inicijavęs ir P. B. Šivickio vardo suteikimą Žaiginio mokyklai.

Turingas ir linksmas P. B. Šivickio 140-mečio minėjimas tęsėsi Žaiginio kultūros namuose. Gražiai ir labai artistiška renginį vedė mokytoja Rita Šilvienė, visus pristatydama, skaitydama ištraukas iš knygų apie P. B. Šivickį ir iš jo paties kūrybos. Minėjime kalbėjo prof. akad. Vincas Būda, anksčiau minėtos ketvirtosios knygos apie P. B. Šivickį redaktorius ir leidėjas, šios knygos autorė dr. Laima Petrauskienė, mokslininko dukra Ramona Šivickytė-Simokaitienė. Koncertavo net keturi kolektyvai: Žaiginio ansamblis „Sandra“ (vadovai – Saulius Beniulis ir Asta Beniulienė), „Šiluvos bardai“ ir Šiluvos dainuojamosios poezijos ansamblis (jį vadovavo – Saulius Beniulis) bei Ariogalos bendruomenės ansamblis „Atgija“ (vadovė – Alma Judeckienė). Buvo labai smagu ne tik dėl kultūrinės programos, bet ir dėl to, kad žaiginiečiai taip gerbia ir didžiuojasi savo kraštiečiu P. B. Šivickiu. Visiems dalyviams – nuoširdžiai ačiū, ypač energingajai renginio organizatorei – Žaiginio bibliotekos vedėjai Jolantai Žukauskienei. ■

„VARPO“ SKAMBESIUI PRIMINTI

Dr. Jonas Satkūnas

Dalinamės gera žinia: 2022 m. rugsėjo 7 d. Kaniūkuose (Molėtų r.) atidengtas paminklas Jonui Gaidamavičiui-Gaidžiui, subrandinusiame XIX a. pabaigos tautos stebuklą „Varpą“. Kaip rašo istorikas Gintautas Šeikis, Jonas Gaidamavičius-Gaidys yra vienas ryškiausių XIX a. 8-ojo dešimtmečio lietuvių atgimimo veikėjų. Tai buvo labai veikli, energinga, neieškan-

ti kompromisų asmenybė, savo vulkaniška energija, patriotizmu sugebėjusi uždegti bendražygius ir kartu su jais subrandinusi XIX a. pabaigos tautos stebuklą „Varpą“.

Studijuodamas Varšuvoje, J. Gaidamavičius 1888 m. pradžioje ėmėsi iniciatyvos steigti slaptą Varšuvos lietuvių studentų draugiją „Draugystė Lietuva“. Draugijos nuostatuose, kuriuos parašė J. Gaidamavičius kartu su V. Kudirka, buvo išdėstyti tam laikotarpiui labai progresyvi tikslai: iš

kitataučių išpirkti žemę, plėsti Lietuvos ribas, stabdyti emigraciją, kurti tautos kultūrą lietuvių kalbos pagrindu, ugdyti inteligentijos tautinį identitetą, atsigręžti į etninę kultūrą, per apšvietą skatinti naujus ūkininkavimo būdus, šviesti ir lavinti valstiečių vaikus, rūpintis spaudos ir leidybos reikalais, steigti bibliotekas, muziejus, puoselėti tautiškumą kaip aukščiausią kultūros vertybę.

Draugijos pirmininku išrinktas J. Gaidamavičius, sekretoriumi – V. Kudirka, kurie ir

parengė draugijos įstatus. „Lietuvos“ draugijai iš pradžių priklausė 22 nariai, kurių daugumą sudarė Varšuvos studentai, kiti mokytojai, tarnautojai, kunigai. Draugija veikė griežtomis konspiracijos sąlygomis.

1889 m. sausio 1 d. dienos šviesą išvydo pirmasis „Varpas“ numeris. „Varpas“ programiniai siekiai buvo suformuluoti įvardiname pirmojo numerio straipsnyje „Naujas laikraštis“, kurį parašė J. Gaidamavičius.

■ Nukelta į 9 p.

„VARPO“ SKAMBESIUI PRIMINTI

■ Atkelta iš 8 p.

Jis savo straipsnyje išskėlė svarbiausią tautos tikslą – išmokyti tautą lietuviškai mąstyti, nurodyti jai atgimimo kelius, pakelti dvasinį ir materialinį tautos būvį, sustabdyti nutautėjimą, įdiegti pasitikėjimą savo jėgomis. Pagrindiniai „Varpo“ redagavimo rūpesčiai gulė ant V. Kudirkos, J. Gaidamavičiaus-Gaidžio, J. Adomaičio-Šerno ir J. Staugaičio pečių.

„Varpo“ redaktorius J. Gaidamavičius laukė realistinės prozos, bet jos niekas nesuntė. Todėl šią spragą, V. Kudirkos paragintas, pildė pats redaktorius, per visus 1889 m. numerius „Varpe“ publikavęs apysaką „Antanas Valys“. J. Gaidamavičius apysakos prototipus ėmė iš savo gimtojo Kaniūkų kaimo ir gretimų Žibėčių, Skudutiškio kaimų, įvardijo iki šiol tuose kraštuose išlikusias Valių, Satkūnų ir kitas pavardes. Autorius, kaip realistas, vaizdavo paprastų kaimo žmonių gyvenimą ir jų santykius. Apysakos turinys persipynė su paties varpininko gyvenimo vingiais. Tai buvo bandymas meniniu žodžiu populiarinti idėjas, kurias užsibrėžė skelbti „Varpas“.

Tos apysakos rašymas nutrūko kartu su jo, kaip redaktoriaus, darbu laikraštyje. Nors apysaka „Antanas Valys“ liko nebaigta, jos herojus Antanas puikiai atstovauja varpininkų pasaulėžiūrai, o J. Gaidamavičiui atitenka svarbi vieta lietuvių literatūroje – jis laikomas beletristikos pradininku lietuvių literatūroje.

Jonas Gaidamavičius-Gaidys (1860–1911).
Archyvo nuotr.

1890 m. J. Gaidamavičius „Varpe“ pasirodė su beletristine apybraiža „Pašauktieji“.

1889 m. lapkričio mėnesį J. Gaidamavičius kartu su kitais trimis lietuviais – Vincu Kudirka, Juozu Kauku ir Jonu Seniūnu – sėkmingai išlaikė egzaminus ir baigė studijas Varšuvos universitete. J. Gaidamavičius su dideliais užmojais sugrįžo į gimtąjį kraštą, apsigyveno su tėvais ir savo šeima Kazimie-

ravos palivarke netoli Girsteitiškio, dirbo gydytoju Molėtuose, tikėjosi įsteigti savo vaistinę. Gyvendamas Kazimieravoje, jis toliau rūpinosi „Varpo“ leidimu.

1890 m. liepą J. Gaidamavičius dalyvavo antrame varpininkų suvažiavime Stebuliškių kaime, tačiau nebuvo toks aktyvus kaip pirmajame. Gyvendamas Kazimieravoje, toli nuo Suvalkijos, kur daugiausia spietėsi kiti varpininkai, pamažu tolo nuo jų reikalų. Suvalkiečiai pradėjo po truputį pamiršti jį, nes į varpininkų gretas buvo įtraukta kitų naujų aktyvių žmonių.

Tai – istorijos dalis, kurią surinko paminklo J. Gaidamavičiui-Gaidžiui idėjos autorius – alutiškis istorikas Gintas Šeikis. Prie sumanymo įgyvendinimo, kiek išgalėjome, prisidėjome ir mes – vietos Žibėčių ir Kaniūkų bendruomenės. Paminklo pastatymą finansavo Molėtų savivaldybė (meras – Saulius Jauneika).

Nors rugsėjo 7-oji buvo trečiadienis, į paminklo atidengimo šventę susirinko gausus būrys žmonių iš aplinkinių gyvenviečių. Sveikinimus ir linkėjimus prie paminklo sakė Molėtų meras S. Jauneika, J. Gaidamavičiaus-Gaidžio giminaitis iš JAV, karo istorikas ir kolekcionierius Henry L. Gaidis, Kultūros ministerijos darbuotojas Gintaras Džiovėnas, istorikas Gintautas Šeikis, Žibėčių bendruomenės atstovas Jonas Satkūnas, Suginčių seniūnė Nijolė Jauneikienė. Pa-

Paminklas Jonui Gaidamavičiui-Gaidžiui gimtuosiuose Kaniūkuose (Molėtų r.), simbolizuojantis atverstą dengtą knygą ir varpą. Išrašyti žodžiai „Mieris mūsų – tarnauti Lietuvai“. Paminklo autorius – skulptorius Andrius Janulis. I. Satkūnienės nuotr.

minklą pašventino Skudutiškio klebonas kun. Algimantas Baltuškonis. Renginį vedė Molėtų mero patarėjas Valentinas Stundys, pakvietęs visus kuo plačiau paskleisti žinių apie paminklą neeilinei asmenybei ir aplankyti šį kraštą. *Autorius yra Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojas*

PARODOS

Grafikos darbų paroda

Janina Valančiūtė

Spalio 7 d. Lietuvos medicinos bibliotekoje (Kaštonų g. 7, Vilnius) vyks Karinos Piečaitytės grafikos darbų parodos „Juodas taškas“ atidarymas. Renginio pradžia – 17.30 val.

Karina Piečaitytė – jauna menininkė. 2015 m. baigė Kauno dailės gimnaziją, o 2018 m. įgijo grafikos dizaino studijų bakalauro diplomą Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoje. Karina nuo mažens domėjosi daile ir nevengė eksperimentuoti, išbandydama save tapybos, grafikos, iliustracijos srityse. Ji yra viena jauniausių menininkų, įtrauktų į Lietuvos ekslibrisų kūrėjų enciklopediją, kurią planuojama išleisti ateinančiais metais.

Šioje parodoje eksponuojamas darbų ciklas, atliktas derinant piešimo ir grafikos technikas, kurios buvo perkeltos ant popieriaus sausos adatos metodu, išraižant iliustraciją ir vėliau ją atspaudžiant grafiniu presu. Svarbu paminėti, kad tokia *Ex Libris* kūrybos technika šiais laikais jau vadinama

Karinos Piečaitytės kūriniai, sukurti pagal Edgardo Alano Po eilėraščius

klasikine ir iš dalies nykstančia, nes kaip ir visose sferose, taip ir grafikoje dažnai darbas perima kompiuteriai ir kiti skaitmeniniai kūrybos įrankiai, supaprastinantys kūrybinį procesą. Šios technologijos ypatumas ir patrauklumas – kiekviena iliustracija yra unikali, skiriasi linijų stori, atspalviai, ryškumas, todėl, net ir atspaudus naują kopiją, ji turės individualaus žavesio.

Šios parodos darbų ciklo tema atlikta pagal Edgardo Alano Po kūrybą. Karina teigia, kad E. A. Po yra vienas iš tų rašytojų, kurių knygas verta perskaityti kiekvienam, o pačiai paskaičius jo kūrybą, net kilo idėja skaitytas poetas iliustruoti. Pasak autorės, ją įkvėpė tai, kad rašytojo eilėraščiai savyje sujungia meilės, vilties, netekties ir vienišumo jausmus, o visa tai pateikiama mistiškai ir romantiškai. Savo darbais Karina siekia rašytojo tekstus tarsi papildyti ir žiūrovui suteikti dar ryškesnį jausmą, kuris galbūt padės atrasti dar nematytus eilėraščių vingius.

Paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje veiks iki spalio 31 d.

ŠIUOLAIKINĖS TEKSTILĖS FESTIVALIS:

TARP DALYVIŲ – LIETUVOS MENININKAI IR MUZIEJININKAI

Santa Lingevičiūtė

Prancūzijoje, Klermono-Ferano mieste jau dešimtą kartą vyksta tarptautinis šiuolaikinės tekstilės festivalis FITE. Itin didelio susidomėjimo ir žiūrovų ištraukimo sulaukiančiame renginyje viešios

teisėmis šiais metais dalyvauja ir Lietuva. Šių metų festivalio pagrindinės parodos tema „ŠIVAIZDUOK“ (angl. *Imagine*) susiformavo, pandemijos akivaizdoje patyrus visuotinį uždumą, kai kasdieniame gyvenime buvo jaučiamas vaizduotės stygius. Parodos organizatorių teigimu, per dešimt

metų FITE festivalis tapo svarbia laisvės ir kūrybiškumo erdve, suburiančia plačią kūrėjų bendruomenę net iš penkių pasaulio žemynų ir skatinančia apmąstyti stiprius kultūrinius, ekonominius ir ekologinius ryšius kuriančią tekstilės sritį.

„Plati parodos menininkų geogra-

fija leidžia pažinti skirtingus kultūrinius kontekstus, skirtingas menines praktikas, akcentuojant žmogaus jausmus kaip kūrybinę ir varomąją visuomenės jėgą. Parodoje kyla netikėti tarpkultūriniai dialogai,

■ Nukelta | 10 p.

NAUJOS KNYGOS

Serhii Plochy. Europos vartai. Ukrainos istorija. Leidykla „Briedis“, 2022, 376 p.

Kai šių metų vasario 24 d. Putino Rusija pradėjo naują grobikišką invaziją į Ukrainą, ši šalis atsidūrė viso pasaulio žiniasklaidos dėmesio centre. Vakariečiui, o ir dažnam Rytų europiečiui kilo klausimai: Kas ta Ukraina? Kaip formavosi ukrainiečių tauta, kurios didelė dalis kratosi veidmainiškai peršamos „brolybės“ su rusais? Kokios tikrosios konflikto su Maskva priežastys, siekiančios kur kas ankstesnius laikus, nei 2014-aisiais įvykdyta Krymo okupacija ir karas Donbase?

Ukrainiečių kilmės amerikiečių istorikas Serhii Plochy knygoje „Europos vartai. Ukrainos istorija“ veda skaitytoją dramatiškais protėvių žemės istorijos vingiais nuo seniausių laikų iki XXI amžiaus. Kas įkūrė

Kyjivo Rusią ir kodėl Maskva skelbiasi vienintele viduramžių valstybės paveldėtoja? Kas tokie kazokai, už ką jie kovojo ir kodėl pateko į rytinio kaimyno jungą? Knygos puslapiuose pasakojama apie cariniais laikais vykdytą ukrainiečių rusinimą, tautinį atgimimą, mėginimą XX a. pirmojoje pusėje sukurti nepriklausomą valstybę, taip pat apie sovietizavimą ir kraupųjį Holodomorą, Stepano Banderos asmenybę ir pokario rezistenciją, apie „Krymo klausimą“ ir nepriklausomybę subyrėjus SSRS, galiausiai apie kilusį kruviną karą su agresore Rusija.

Serhii Plochy – knygų „Branduolinė kvailystė. Naujoji Kubos raketų krizės istorija“, „Černobylys. Branduolinės katastrofos istorija“, „Paskutinė imperija. Finalinės Sovietų Sąjungos dienos“ ir „Žmogus, šaudantis

nuodais. Šaltojo karo šnipo istorija“ autorius.

Alfredas Rukšėnas. Juozo Albino Lukšos-Daumanto 1940–1941 m. biografijos puslapiai. 2022, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 184 p.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras lietuvių ir anglų kalbomis išleido Istorinių tyrimų programų skyriaus vyriausiojo istoriko dr. Alfredo Rukšėno knygą „Juozo Albino Lukšos-Daumanto 1940–1941 m. biografijos puslapiai“. Tikimės, kad ši knyga prisidės prie geresnio laisvės kovotojo asmenybės suvokimo ir sukurtų apie jį mitų išsklaidymo.

Juozo Albino Lukšos-Daumanto rezistencinė veikla pirmosios sovietų okupacijos Lietuvoje (1940–1941) laikotarpiu prasidėjo, jam jau turint šiek tiek tokios pagrindinės

veiklos patirties. Dar prieš SSRS 1940 m. vasarą įvykdytą okupaciją ir aneksiją, t. y. dar mokydamasis Veiverių valdžios vidurinėje mokykloje, jis įsitraukė į nelegalios moksleivių ateitininkų sąjungos, kuri netapo legali ir prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai, veiklą. Todėl sovietmečio pradžia J. A. Lukšai, kaip ateitininkui, reiškė perėjimą iš vieno pagrindžio į kitą.

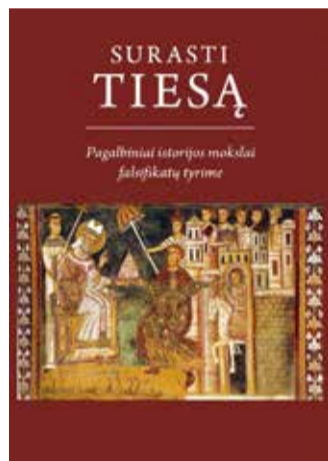
Knyga yra skirta ne tik istorikams profesionalams. Gali būti naudinga ir įdomi teisininkams, politologams, sociologams bei kitiems XX a. populiarūs Lietuvos istorijos mėgėjams. Knygą galima įsigyti www.atmintiesknygos.lt. Parengė dr. Raimundas Kaminskas

Surasti tiesą: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime

Surasti tiesą: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime (2022). Straipsnių rinkinys. Sudarytoja Rūta Čapaitė. Lietuvos istorijos institutas, 416 p.

Rugsėjo 29 d. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje įvyko knygos „Surasti tiesą: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime“ sutiktuvės.

Klastočių buvo visais laikais. Klastočių iniciatoriai ir jų siekiai, kaip ir klastojimo objektai (tiek materialūs, tiek nematerialūs), buvo labai įvairūs. Skirtingi buvo ir klastotojai, tiek kalbant apie jų visuomeninį statusą, tiek apie meistriškumą. Falsifikatų

Knygos viršelis

kokybė buvo labai įvairi. Kai kurie labai aukštos kokybės falsifikatai atskleidžiami tik dabar, kai kurie jų lieka ir toliau neatskleisti. Mokslinių straipsnių rinkinys – tai siekis į falsifikatų problematiką pažvelgti per pagalbinių istorijos mokslų prizmę. Straipsnių autoriai – Lietuvos ir Lenkijos mokslininkai, dirbantys mokslo institutuose, universitetuose, muziejuose, archyvuose.

Rinkinį sudaro 16 straipsnių. Juose per diplomatikos, genealogijos, heraldikos, sfragistikos, kodikologijos, paleografijos, numizmatikos, teisinės archeologijos, šaltiniotyros pačia plačiausia prasme, istorinės atminties

prizmę aiškinamasi apie įvairaus pobūdžio klastotes arba, atvirkščiai, atskleidžiama, kad tai, kas buvo priskiriama klastojimui, iš tiesų nėra falsifikatas. Tyrėjai aptaria falsifikatų lėmusias priežastis, paliečia tekstinio falsifikato definicijos viduramžiais problemą ir įvairialypę istorinės atminties klastojimo ar neklastojimo problematiką, kalba apie falsifikatų kokybę, klastotojų profesionalų veiklą, amžininkų kovą su falsifikatais ir falsifikatoriais. LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus pranešimas

ŠIUOLAIKINĖS TEKSTILĖS FESTIVALIS: TARP DALYVIŲ – LIETUVOS MENININKAI IR MUZIEJININKAI

■ Atkelta iš 9 p.

o istoriniai muziejų eksponatai sukuria laikui nepavaldžias conceptualias jungtis“, – pasakoja viena iš parodos kuratorių Vilniaus dailės akademijos Tekstilės meno ir dizaino katedros vedėja Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė.

Parodoje pristatomi kūriniai iš Zimbabvės, Benino, Angolos, Portugalijos, Maroko, Prancūzijos, Olandijos, Estijos, Lietuvos, Brazilijos, Pietų Korėjos, Peru, Indonezijos. Lietuvai atstovauja žinomos menininkės: Jurga Šarapova, Monika Žaltauskaitė-Grasienė-Žaltė, Eglė Ridikaitė, Morta Jonynaitė, Rūta Šipalytė, Eglė Ganda-Bogdaniene, Laima Oržekauskienė, Lina Jonikė ir menininkų grupės „Baltos kandys“ narės: Austė Jurgelionytė-Varnė, Karolina Kunčinytė, Miglė Lebednykaitė, Rasa Leonavičiūtė, Laura Pavilonytė-Ežerskienė ir Julija Vosyliūtė.

Kitais metais – ir Lietuvoje

Eksponatus parodai pateikė ir Lietuvos nacionalinis muziejus, siekiantis kitais metais šią parodą eksponuoti Vilniuje, Istorijų namuose. „Parodoje dalyvaujantys meninin-

kai įsivaizduoja kitokių bendros praeities ir ateities scenarijus, permąstant žmogaus daromą poveikį aplinkai, naują tvarų kūno ir medžiagos santykį, ieškant naujų kūrybos metodų, pasitelkiant humorą, kaip iškalbingą kūrybos priemonę. Kiekvienais metais festivalis pasirenka valstybę, kuri dalyvauja svečio teisėmis, o vėliau perkelia parodą pas save. Šiais metais pasirinkta Lietuva, todėl greta menininkų kūrybos parodai pasiūlėme savo fonduose saugomą suvalkietiško juostų kilimą. Kitais metais tikimės parodą papildyti dar keliais istorinės tekstilės eksponatais – rektorius toga, dviem lovatiesėmis ir kilimu“, – pasakoja Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorė dr. Rūta Kačkutė.

Projektą kartu įgyvendina Tekstilės ir archeologijos muziejus „Bargoin“ (Prancūzija), tarptautinė asociacija „HS_Projets“ (Prancūzija), Vilniaus dailės akademija, Lietuvos nacionalinis muziejus, Lietuvos kultūros institutas, Lietuvos ambasada ir kultūros atašė Prancūzijoje Austė Zdančiūtė. Paroda iki kitų metų kovo 26 d. veiks Bargoin muziejuje. Autorė yra Lietuvos nacionalinio muziejaus komunikacijos specialistė

Paroda „Pranciškaus Skorinos „Mažajai kelionių knygelei“ – 500“

Nuo 2022 m. rugsėjo 20 d. iki lapkričio 14 d. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių bibliotekos vestibulyje veikia paroda „Pranciškaus Skorinos „Mažajai kelionių knygelei“ – 500“. Paroda – vienas iš P. Skorinai, „Mažajai kelionių knygelei“ ir spaudos pradžia Lietuvoje skirtos savaitės (rugsėjo 19–23 d.) renginių. Ją galima aplankyti darbo dienomis nuo 8 iki 17 val. <http://www.mab.lt/pranciskui-skorinai-skirta-paroda/>

Parodos rengėjai dr. S. Narbutas ir dr. Daiva Narbutienė lankytojams aštuoniuose stenduose pristato P. Skorinos gyvenimą ir jo asmenybę, pasakoja apie jo epochą ir amžininkus, iškilus valstybės ir Bažnyčios vadovus, nušviečia aplinkybes, lėmusias spaudos atsiradimą Lietuvoje, ir atskleidžia, kaip P. Skorinos atminimas gerbiamas Lietuvoje, Baltarusijoje ir Čekijoje. Parodoje galima pamatyti unikalių dokumentų, saugomų LMA Vrublevskių bibliotekoje: valdovų privilegijų Vilniaus miestui, XVI a. raštų, kuriuose minimas P. Skorina ir iškilus jo amžininkai: Mikalojus Husovianas, Mikalojus Radvila jaunesnysis, Albertas Goštautas, Albertas Taboras, Jonas iš Lietuvos kunigaikščių, Paulius Alšėniškis ir kiti. Čia taip pat eksponuojama vienintelė Lietuvoje Skaičių knyga – P. Skorinos Prahėje 1517–1520 m. išspausdintos

Pranciškus Skorina

„Rusėniškosios Biblijos“ dalis.

Parodos pristatymai organizuotiems lankytojams vyks iš anksto sutarus (tel. (8 686) 35 763, e. paštas eglestasiukaityte@mab.lt). Parodos rengėjų pranešimas

DOC. ALGIRDAS SEIBUTIS 1927 09 23 – 2022 09 16

Likus savaitei iki 95-ojo gimtadienio, į amžinybę iškeliavo ilgametis buvusio Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto docentas Algirdas Seibutis.

Algirdas gimė 1927 m. rugsėjo 23 d. Obeliuose (Rokiškio r.). 1946 m. baigęs Rokiškio gimnaziją, įstojo į Lietuvos žemės ūkio akademiją, kurią baigęs 1951 m. įgijo agronomo specialybę. 1952–1955 m. A. Seibutis studijavo Lietuvos mokslų akademijos Geologijos ir geografijos instituto aspirantūroje ir 1955 m. Lietuvos mokslų akademijos Biologijos institute apgynė mokslų kandidato disertaciją „Pelkių sandaro ryšiai su apyvelio reljefu ir dirvožemiu Rytų Lietuvos ežeringose aukštumose“. 1956 m. A. Seibučiui suteiktas mokslų kandidato (nostrifikuotas mokslų daktaro) laipsnis. 1956–1963 m. jis dirbo Geologijos ir geografijos instituto Fizinės geografijos ir kartografijos sektoriaus vyresniuoju moksliniu bendradarbiu. 1959 m. už monografiją „Lietuvos TSR fizinė geografija“ (I dalis) su bendraautoriais A. Seibučiui paskirta Lie-

tuvos TSR valstybinė premija. 1963 m. jis dirbo Zoologijos-parazitologijos instituto vyresniuoju moksliniu bendradarbiu.

1964 m. A. Seibutis konkurso keliu buvo išrinktas Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto vyr. dėstytoju. 1994 m. jam suteiktas šio instituto Botanikos katedros docento

pedagoginis vardas. Buvo „Žinijos“, SSRS botanikų draugijos, LTSR geografų draugijos nariu, leidinio „Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ redaktoriumi-konsultantu. Paskelbė apie 100 mokslinių straipsnių, parengė monografijas: „Lietuvos TSR durpynų kadastras“ (1968) ir „Žuvinto rezervatas“ (1968, rusų kalba), buvo mokomųjų knygų: „Durpės ir jų panaudojimas žemės ūkyje“ (1953), „Gamtos apsauga“ (1976), „Mokomasis ekologinis takas“ (1987), „Apie Lietuvos žemę“ (1992) bendraautoris. Parašė mokomąją knygą „Etninės paleogeografijos pradmenys“ (2002), studiją „1009 metų Lietuvos pasienio geografinė apybraiža“ (2009).

A. Seibučio studijose „Baltų žemės – Šiaurės Europos žemdirbystės židinys“ (1993) ir „Mindaugo Lietuvos agroekologinis pagrindas“ (1994) išplėtotą N. Vavilovo hipotezę, kad pirmojo tūkstantmečio viduryje baltų žemėse rugiai buvo paversti maistine kultūra ir prisidėjo prie staigaus žemdirbystės suklestėjimo visoje Šiaurės Europoje. Studi-

joje „1009 metų Lietuvos pasienio geografinė apybraiža. Šv. Bonifaco-Brunono žūties vietos paieškos“ atskleista visuomenei įdomi ir aktuali šio probleminio klausimo interpretacija. Ši knyga tapo papildomu šaltiniu tiek naujiesiems geografijos ir istorijos mokytojams, tiek anksčiau studijas baigusiu mokytojų žinioms papildyti. Joje siekta išryškinti X amžiaus gamtinę aplinką ir jos sąlygotą specifinę ano meto ūkinę veiklą. Remdamasis negausiais istoriografiniais duomenimis ir netiesioginiais etnolingvistiniais paleogeografiniais tyrimais, autorius bando nustatyti šv. Bonifaco-Brunono žūties vietą.

Buvęs doc. A. Seibučio studentai ir bendradarbiai prisimins jį kaip labai kruopštų, be galo darbštų dėstytoją, išradingai ir įdomiai skaičiusį paskaitas gražia, išraiškinga rokiškėčių tarpe. LEU Alumnų draugija reiškia gilią užuojautą velionio dukrai Jūratei, kitiems artimiesiems ir šeimos nariams. Ilsėkis ramybėje, mielas docente, ir tebūnie lengva TAVO kelionė į Amžinybę. ■

PROF. ROMUALDAS VOSYLIUS 1938 04 01 – 2022 09 18

Išspręsta paskutinė gyvenimo lygtis...

kaip pats yra sakęs, matematikai buvo skiriamas nepakankamas dėmesys. Todėl, čia besimokant, jam teko padėti aukštesniųjų kursų moksleiviams.

Įgijęs šios mokyklos diplomą, 1954 m. R. Vosylius įstojo į Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto (VVPI) Fizikos-matematikos fakulteto matematikos specialybę. Jam dėstė tokie iškilūs Lietuvos matematikai, kaip Vincas Mockus, Kleopas Grincevičius, Vincas Katilius, Michailas Gotleras, Aleksandras Dreimanas. Daugelis jų buvo Vytauto Didžiojo universiteto auklėtiniai. Tačiau didžiausią įtaką jo, kaip geometro, kelio pasirinkimui turėjo Vaclovas Bliznikas, vienas iš Lietuvos geometrijos mokslų patriarchų. V. Blizniko patarimu, 1963 m. R. Vosylius įstojo į Maskvos M. Lomonosovo universiteto geometrijos aspirantūrą ir, vadovaujant žinomam SSSR geometrui prof. A. M. Vasiljevui, ją sėkmingai baigė.

Grįžęs iš aspirantūros, R. Vosylius 1966–2010 m. dirbo VVPI (vėliau – VPU) Geometrijos katedroje vyr. dėstytoju, docentu, profesoriumi, katedros vedėju. 1969 m. Vilniaus universiteto mokslo taryboje R. Vosylius apgynė mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją „Apie homogeninių erdvių geometriją“, o 1985 m. Tbilisio valstybiniame universitete – habilitacinį darbą „Apibendrintos geometrinės struktūros“. 1987 m. jam suteiktas profesoriaus

pedagoginis vardas. 1987–1990 m. prof. R. Vosylius dirbo mokslo prorektoriumi. Net dvidešimt metų (1990–2010) jis buvo renkamas savo Alma Mater Senato pirmininku.

R. Vosylius mokslinių tyrimų sritis – glodžiųjų daugdarų geometrija. Tirdamas geometrines struktūras, jis pirmasis pradėjo taikyti moderniąją Spencerio-Goldschmidto diferencialinių lygčių sluoksniuotose erdvėse teoriją ir išplėtojo originalią jos versiją. Šia tematika jis paskelbė per 50 mokslo straipsnių (kai kuriuos – su bendraautoriais) Lietuvos ir užsienio mokslo žurnaluose, skaitė pranešimus tarptautinėse konferencijose.

Studijų kolegos, studentai ir bendradarbiai dėstytojai labai šiltai prisimena subtilų Romualdo humorą, jo pastangas padėti studentams ir kolegoms dalykiniais ir net asmeniniais klausimais. 2015-ųjų Lietuvos metų mokytoja Anna Mažuolienė su pasidžiavimu prisimena: „Kad jūs žinotumėte, kokie grandai mane mokė: prof. habil. dr. Romualdas Vosylius, prof. dr. Pranas Survila, doc. dr. Jonas Banys, doc. dr. Jonas Teišerskis...“

Dar studijuodamas pirmame kurse, R. Vosylius pradėjo domėtis parašutizmo sportu, ištisas vasaras praleisdavo Kyviškių aerodrome. Buvo aktyvus VVPI šachmatų varžybų dalyvis. Iki pat išėjimo į pensiją domėjosi universiteto muzikiniu gyvenimu, lankydavosi „Šviesos“, „Poringės“, „Ave Vita“

ir kitų studentiško kolektyvų renginiuose. Buvo gerai susipažinęs su Kaune, Mykolo Žilinsko dailės galerijoje eksponuojamais dailės kūrinių, lankėsi parodose ir koncertuose, ypač mėgdavo kūrinius smuikui. Jo pomėgis buvo tos meno sritys, kuriose atsiskleidžia virtuoziškas bei meistriškumas. Kadangi Romualdo ir Dailės akademijos rektorius Vytauto Brėdikio šeimos giminiavosi (jų žmonos Milda ir Laima buvo seserys, iškilus VVPI lituanisto Ipolito Cieškos dukros), šeimyniniuose susitikimuose ir pobūviuose pokalbiai dažnai sukosi apie tapybą ir dailę.

Brandžiame amžiuje dar labiau sutvirtėjo Romualdo jaunystės pomėgis gamtai, ypač žvejybai. Gal ir neatsitiktinai šiltą šių metų rudens vakarą, kylant mėnuliui ir ryškėjant žvaigždėtam dangui, Romualdas iškeliavo Amžinybėn, lyg pakrantėje susimąstęs žvejys.

LEU Alumnų draugija dėl šios netekties reiškia gilią užuojautą velionio žmonai matematikei dr. Mildai Vosylienei, dukrai Laimutei, sūnams Andriui ir Mindaugui, kitiems šeimos nariams bei giminėms. Užuojautą reiškiamo visai buvusio VVPI-VPU-LEU matematikų bendruomenei, netekus iškilus kolegos. Ilsėkis ramybėje, mielas Romualdai, ir tegul tavo jautri siela randa prieglobstį Amžinybėje. *LEU Alumnų draugija* ■

Edamas 85-uosius, vėlų 2022 m. rugsėjo 18-osios vakarą netikėtai Amžinybėn iškeliavo buvęs Vilniaus pedagoginio universiteto Senato pirmininkas, mokslo prorektorius, geometrijos srities matematikas, prof. habil. dr. Romualdas Vosylius.

R. Vosylius gimė 1938 m. balandžio 1 d. Bartninkuose (Pilviškių valsčiuje, dabar – Vilkaviškio r.). Pradžios mokslus baigė Bartninkų pradinėje, vėliau mokėsi septynmetėje mokykloje. 1949 m. įstojo į Marijampolės pedagoginę mokyklą, kurioje,

Atsisveikinant su prof. Romualdu Vosyliumi

Algirdas Gaižutis

Noriu tarti keletą žodžių, atsisveikinant su mūsų universiteto profesoriumi Romualdu Vosyliumi. Dėl sveikatos negaliu dalyvauti šių liūdny ir šviesių akimirkų apeigose. Manau, tai pateisinama, nes, proziškai tariant, visų mūsų pradžia ir išeitis –

vienodos. Ir egzistencijos tėkmė – ne begalinė.

Su profesoriumi Romualdu Vosyliumi susipažinau, būdamas universiteto rektoriumi. Jis tapo ilgamečiu, net 20 metų renkamam, Senato pirmininku. Tokie atvejai universitetų istorijose – tikrai reti, išskirtiniai, skatinantys pagalvoti, kodėl Romualdas Vosylius pelnė daugumos kolegų, studentų,

darbuotojų tokį pasitikėjimą.

Pirmiausia tuo, kad jis buvo kilnus žmogus. Dabar, kai mes gyvename XX–XXI amžiaus sankirtoje, kai esame žiauriausio Trečiojo pasaulinio karo dalyviai ir stebėtojai, suvokiame – žmogaus kilnumas, kilnia-dvasiškumas ne tik dažniausiai nuvertinami, bet ir nepastebimi, nubraukiami. O juk tą šio

asmens kilnumą lėmė daug kas: gyvenimo, biografijos puslapiai, primarginti sovietinės tvarkos susidorojimais su liaudies priešais, tėvų ir artimųjų netektys, ideologijos gniaužtai ir nekaltųjų kaltės. Profesoriaus Romualdo Vosylius ir mano paties biografijos, manau, – panašios, giminingos.

PRO MEMORIA

Vincentas Narimantas Kuprys 1937 03 25 – 2022 10 02

Žymus Lietuvos operos bosas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dėstytojas Vincentas Narimantas Kuprys mirė Vilniuje spalio 2 d., eidamas 86-uosius. Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos užuojautoje sakoma: „Nors ir patyręs ankstyvą tremtinio dalią, V. Kuprys išsaugojo gyvą ryšį su gimtaine. Jo talentas, pareigos, atsakomybės jausmas ir per gyvenimą sukurti vaidmenys paliks amžiną atmintį tiek kolegų, tiek klausytojų širdyse. Būdamas išskirtinio, retos jėgos balso ir ryškaus artistinio talento savininkas, V. Kuprys buvo aktyvus ir pedagoginėje bei visuomeninėje veikloje, taip tapdamas pavyzdžiu daugeliui.“ Kėdainių krašte ūkininkavusi Kuprių šeima – tėvas, motina ir keturi vaikai – 1941 m. buvo ištremta į Sibirą. Tėvas žuvo Sibiro lageriuose. Motina su vaikais 1947 m. slapta sugrįžo į Lietuvą, tačiau po poros metų jie buvo ištremti dar kartą ir atsidūrė Irkutsko srityje, šiauriau Baikalo esančioje gyvenvietėje.

Būsimasis solistas pradėjo mokytis muzikos Sibire ir pirmuoju muzikos mokytoju vadino lietuvių tremtinį Mykolą Simonaitį. Svajonės apie sceną galėjo likti neįgyvendintomis, nes kurį laiką jis studijavo Uralo politechnikos instituto Metalurgijos fakultete. Tačiau trauka muzikai nugalėjo ir V. Kuprys pasirinko dainavimo studijas Sverdlovsko (dabar – Jekaterinburgas) M. Musorgskio konservatorijoje. Jam dėščiusi pedagogė Frida (Finkelštejn) Obrazcovskaja pamokose taikė iš savo mokytojų perimtus žymios dainininkės ir vokalo pedagogės Pauline Viardot sukurtus balso lavinimo pratimus. Taip sovietinės Rusijos konservatorijoje V. Kuprys turėjo galimybę perimti vakarietiškos dainavimo mokyklos principus. Profesinę solisto veiklą jis pradėjo Sverdlovsko operos ir baleto teatre.

1962 m. V. Kuprys sulaukė jo pasiklausyti atvykusio dirigento Vytauto Viržonio ir režisieriaus Juozo Grybausko kvietimo pasirodyti Lietuvoje. Tuometiniame Vilniaus operos ir baleto teatre jis debiutavo 1962 m. rugsėjo 24 d. Mefistofelio vaidme-

Vincentas Narimantas Kuprys ir Melita Diamandidi. Asmeninio archyvo nuotrauka

niu. 1967 m. grįžo į Lietuvą ir tapo šio teatro (dabar – Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras) solistu ir čia sukūrė dar 45 vaidmenis. Lygiai tiek pat per devynerius metus jis buvo sukūręs Sverdlovsko.

V. Kuprys buvo kviečiamas dainuoti Rygos, Talino, Maskvos, Peterburgo ir kituose teatruose, dalyvavo Lietuvos teatro gastrolėse Lenkijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Olandijoje ir kt. Ilgus metus dirbo Lietuvos muzikos

ir teatro akademijoje. Drauge su žmona pianiste, šios akademijos docente Melita Diamandidi (1949–2021) koncertavo ne tik Europoje, bet ir JAV, Kanadoje, Australijoje.

V. Kuprys apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje kultūrinėje veikloje. Buvo vienas iš Kėdainiečių klubo steigėjų ir ilgametis jo prezidentas, vienas iš fondo „Czeslawo Miloszo gimtinė“ steigėjų, Lietuvos ir Graikijos ekonominio ir kultūrinio bendradarbiavimo draugijos įkūrėjas, Šv. Kazimiero ordino narys, Čekijos Šv. Vaitiekaus (Adalberto) ordino garbės riteris. Parengta pagal LRT „Naujienos-kultūra“ ir kitus žiniasklaidos pranešimus

UŽUOJAUTA

Gerb. prof. dr. Kęstučiui Raliui

Lietuvos mokslininkų sąjungos ir savo vardu siunčiu gilią užuojautą mirus Ljo Tėveliui Jonui. Tegul šviesi atmintis lydi jį amžinoje kelionėje.

Prof. dr. Dalius Serafinas
Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas

Atsisveikinant su prof. Romualdu Vosyliumi

Prof. Romualdas Vosylius

■ Atkelta iš 11 p.

Kita vertus, profesorius Romualdas Vosylius buvo tikras geometrijos mokslo meistras ir ne mažesnis šachmatų turų dalyvis. Savo srities išmanymą ir naujoves jis dėstė studentams, aspirantams patraukliai ir išmoningai, o, svarbiausia, šiuolaikiškai, moderniai. Vienas pirmųjų, tirdamas geometrinės struktūras, pritaikė ir išplėtojo moderniąją Spencerio-Goldschmidto diferencialinių lygčių sluokniuotose erdvėse teoriją, sukurdamas originalią jos versiją. Jo paskaitų pasiklausyti ateidavo ir kitų universitetų studentai, nes jose išgirdavo naudingų minčių ir patarimų

būsimieji pedagogai, menotyrininkai, matematikai, architektai ir kiti, kadangi geometrija pasitarnauja mokslų sanglaudai ir vieniui, kultūros gilesniam suvokimui, dvasingumui ir kūrybai. Profesorius giliai suprato ir atliko savo misiją – tarnauti tautos švietimui. Dalyvavo visuose universiteto meno kolektyvų renginiuose ir juos globojo.

Mes atsisveikiname su asmenybe, kuri

Akad. Algirdas Gaižutis

mylėjo savo gražią šeimą: žmoną – matematikę dr. Mildą Mariją (Cieškaitę), sūnų, baigusį mūsų Alma Mater technologijos ir darbų specialybę, pedagogą Audrių, dukrą Laimą, baigusią mūsų Alma Mater istorijos specialybę ir įgijusią pedagogo kvalifikaciją, sūnų Mindaugą, mūsų Alma Mater baigusį matematikos-informatikos specialybę, pedagogą. Visa profesorius šeima yra žymūs pedagogai, mūsų universiteto pavyzdys. Pažymėtinas vienas žymiausių mūsų universiteto ir visos Lietuvos lituanistų Ipolitas Cieška, dailėtyrininkė Laimutė Briedikienė (Cieškaitė) ir architektas Vytautas Briedikis bei kiti.

Taip gyvenime ir susibėga, ir vėl išsiskiria žmonių likimai ir keliai. Profesoriumi Romualdui Vosyliui Lietuva buvo šventa žemė, ne šiaip vieta, ne gyvenimo taškas, kaip dabar įprasta. Profesorius išliks mūsų atmintyje kaip šios žemės ir jos žmonių sergėtojas, veikėjas ir patriotas. Ir todėl dėkojame jam už MEILĘ GYVENIMUI, palietusią ir čia esančius mus visus. *Autorius yra Lietuvos edukologijos universiteto paskutinysis rektorius, emeritas, akademikas, profesorius habilituotas mokslų daktaras.*

„MOKSLO
LIETUVOS“
PARTNERIAI:

alkas.lt

POZICIJA

ATEITIS KURIAMA ŠIANDIEN
ŠIANDIEN

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Dalius Serafinas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyngintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Seržantė, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169